

1988/89:17

Prot. 1988/89:17
28 oktober 1988

Fredagen den 28 oktober

Kl. 10.00

Anmälan om kompletteringsval till utskott

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 20 innevarande månad.

2 § Anmälan om kompletteringsval till utskott

Tredje vice talmannen meddelade att moderata samlingspartiets parti-grupp på grund av uppkomna vakanser anmält Göran Ericsson som suppleant i konstitutionsutskottet efter Beatrice Ask och som suppleant i justitieutskottet efter Ulf Melin samt slutligen Ulf Melin som suppleant i utbildningsutskottet efter Beatrice Ask.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

suppleant i konstitutionsutskottet

Göran Ericsson (m)

suppleant i justitieutskottet

Göran Ericsson (m)

suppleant i utbildningsutskottet

Ulf Melin (m)

3 § Till kammarkansliet hade inkommit följande ansökan om ledighet:

Härmed anhåller jag om ledighet under tiden den 12 november–den 11 december för uppdrag i den svenska FN-delegationen.

Stockholm den 26 oktober 1988

Nils T Svensson

Framställningen bifölls av kammaren.

Tredje vice talmannen anmälde att *Anna Brandoné* (s) skulle tjänstgöra som ersättare för Nils T Svensson.

Prot. 1988/89:17
28 oktober 1988

*Utökning av antalet
suppleanter i utskotten*

*Meddelande om val av
ytterligare suppleanter i
utskotten*

*Om ägaransvaret i
svensk lagstiftning*

4 § Utökning av antalet suppleanter i utskotten

Tredje vice talmannen meddelade att valberedningen enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag föreslagit att antalet suppleanter i utbildningsutskottet skulle utökas från 17 till 23, i utrikes- och näringsutskottet från 17 till 22, i finans-, skatte-, försvars-, social- och arbetsmarknadsutskottet från 17 till 21, i konstitutions-, justitie-, trafik-, jordbruks- och bostadsutskottet från 17 till 20 samt i lag-, socialförsäkrings- och kulturutskottet från 17 till 19.

Kammaren biföll valberedningens förslag.

5 § Meddelande om val av ytterligare suppleanter i utskotten

Tredje vice talmannen meddelade att val av ytterligare suppleanter i utskotten skulle ske vid kammarens sammanträde måndagen den 7 november kl. 12.00.

6 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1988/89:47 till finansutskottet

Skrivelse

1988/89:43 till justitieutskottet

7 § Föredrogs och hänvisades

Förslag

1988/89:8 till finansutskottet

8 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1988/89:L3-L8 till lagutskottet

9 § Svar på interpellation 1988/89:7 om ägaransvaret i svensk lagstiftning

Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Nic Grönvall har ställt följande frågor till mig:

1. På vilka grunder finns ett särskilt juridiskt ägaransvar såvitt gäller aktier och andra representativa bärare av äganderätt?
2. Om sådant ansvar föreligger, gäller då detta ansvar lika för samtliga typer av aktier och värdepapper?
3. Om svaret på den föregående frågan är nej, efterlyser Nic Grönvall den rättsliga grunden för och definitionen på det differentierade ägaransvar som åsyftats.

Av interpellationen framgår inte klart vad Nic Grönvall avser med sina frågor. Begreppet ägaransvar har ingen enhetlig betydelse. Först och främst används begreppet i en mycket vidsträckt bemärkelse när man från olika etiska utgångspunkter vill diskutera vilka krav som bör ställas på en ägare inom näringslivet. Inte heller juridiskt sett har begreppet ägaransvar en entydig innebörd. I debatten används begreppet i bl.a. finansrättsliga, näringsrättsliga och associationsrättsliga sammanhang. På finansrättens och näringsrättens område förekom begreppet t.ex. i den interpellationsdebatt som fördes här i riksdagen i våras mellan Nic Grönvall och statsrådet Johansson. Den debatten gällde bl.a. skillnaden mellan ägandet av bankaktiebolag och finansbolag.

Inom associationsrätten syftar begreppet ägaransvar närmast på ägarnas betalningsansvar i olika företagsformer. I det sammanhanget vill jag säga några ord om en lagstiftningsfråga som är aktuell på området.

I ett betänkande med titeln Ansvarsgenombrott m.m. har betalningsansvarskommittén föreslagit en lagregel om att personligt betalningsansvar (s.k. ansvarsgenombrott) under särskilda omständigheter skall kunna inträda för aktieägare och vissa andra personer med anknytning till ett aktiebolag. Regeln är i huvudsak avsedd att utgöra en kodifiering av nuvarande rättspraxis. En motsvarande regel föreslås för de ekonomiska föreningarna. Betalningsansvarskommitténs betänkande har remissbehandlats och övervägs nu inom justitiedepartementet.

Jag vill också beröra ägarutredningen som Nic Grönvall kommer in på i sin interpellation. Ägarutredningen har framför allt haft till uppgift att kartlägga och analysera förändringar i ägande och inflytande inom svenskt näringsliv under senare år. Utredningen beräknas lägga fram sitt huvudbetänkande under de närmaste dagarna.

Anf. 2 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för detta svar. Som justitieministern påpekar är frågornas avsikt otydlig, och det är meningen. Jag har ställt dessa frågor till andra statsråd och inte kunnat få till stånd en debatt av det innehåll som frågorna skulle kunna vara öppningen till.

Det justitieministern nu har sagt med detta försiktiga svar är, om jag förstår det rätt, en bekräftelse på att hon verkligen står bakom legalitetsprincipen. Det kan alltså, enligt svensk rätt, inte utkrävas ansvar av eller riktas krav mot en ägare med mindre grunden för ett ansvar är klart angiven i lagen. Det är så jag förstår detta svar, och det är bra att vi är ense om detta.

Spegelbilden av ansvar är rättighet. Den rätt ägaren har att utöva sin äganderätt styrs också av legalitetsprincipen. Det finns många bra exempel i svensk lagstiftning både på ägaransvar och på begränsningar i ägarens rättigheter. Med utgångspunkt i detta och i justitieministerns nu möjligen något bakvänt deklarerade stöd för legalitetsprincipen, kan konstateras att i det fall man i myndighetsbeslut eller lagstiftningsförsök ägnar sig åt att diskriminera ägande av något slag, genom att ställa speciella krav på vissa ägare, förgriper man sig mot legalitetsprincipen.

Utifrån detta konstaterande är min fråga till justitieministern om hon, med utgångspunkt i svaret, avser att se till att svensk lagstiftning inte får ett

innehåll som innebär att ägande diskrimineras utan att sådan diskriminering vilar på en lagbestämmelse. Jag tänker då på den fråga som var föremål för diskussion mellan Bengt K Å Johansson och mig om ägandet i finansbolag, som är ett bra exempel på detta. Säkerligen får vi snart också en lagstiftning om ägandet i banker i vilken man, utan att finna någon rättslig grund för det, avser att begränsa ägarens rättigheter. Enligt finansbolagslagstiftningen har, vilket justitieministern alldeles säkert känner till, bankinspektionen rätt att utöva någon form av vandelprovning när det gäller den ägare som äger ett finansbolag. Jag menar att detta är en direkt överträdelse av svensk lagstiftning. Vi väntar oss också att banklagstiftningen kommer att innehålla ett förbud mot att äga mer än 10 % av ett bankaktiebolag. Det är ett förbud som ingriper i ägarens fria rättighet att äga. Jag menar att detta helt klart står i strid mot legalitetsprincipen, som den svenska rättsstaten vilar på. Det vore värdefullt att få justitieministerns synpunkter på just dessa två exempel, som är aktuella och mycket åskådliggörande.

Anf. 3 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag är inte riktigt säker på vilket budskap Nic Grönvall egentligen avsåg att framföra till mig. Jag blev litet osäker på grund av att de exempel – eller antydningar till exempel – som Nic Grönvall tog upp handlade om tillämpning av lagen, en tillämpning som enligt Nic Grönvall i vissa fall tydligen har varit diskriminerande i förhållande till vissa ägare eller viss typ av ägande. Detta skulle enligt Nic Grönvall innebära att man förgriper sig mot legalitetsprincipen.

Så långt håller jag med Nic Grönvall. Om de som har att tillämpa lagstiftningen inte gör det på det sätt som lagstiftaren har avsett, så är det inte acceptabelt. Men det ligger utanför mitt ansvarsområde.

Däremot berör den andra delen av Nic Grönvalls resonemang i allra högsta grad mitt ansvarsområde, nämligen hur våra lagar utformas. Det är för mig en helt annan sak. Ansvar för utformningen av lagarna ligger på den lagstiftande församlingen, dvs. ytterst riksdagen, och det är riksdagen som bestämmer vad som är en lag. Jag har litet svårt att hänga med i Nic Grönvalls resonemang om att en lag skulle strida mot legalitetsprincipen. Jag trodde att det var lagen som angav vad det materiella innehållet vid tillämpningen av legalitetsprincipen är. Därför ställer jag mig fortfarande litet frågande till Nic Grönvalls resonemang. Men vi tycks vara eniga om att lagar skall tillämpas som de är avsedda att tillämpas med det innehåll de har. Jag nöjer mig med att konstatera att vi är ense om denna självklara men också viktiga punkt.

Anf. 4 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Fru justitieminister! Det är bra att vi är ense om både principen och att den är självklar. Men justitieministern har i sin verksamhet att delta i regeringsarbetet, vilket innebär bl.a. utarbetande av propositioner. Och helt nyligen har, som jag ser det, legalitetsprincipen när det gäller ägandet trätts för när i lagen om finansbolag. Denna lagstiftning har öppnat möjlighet för en provning av ägarens vandelprovning, vilket jag finner vara mycket beklagligt. Bankinspektionens generaldirektör har vid sin uttolkning av denna bestämmelse faktiskt uttalat sig för att ägarens vandelprovning kan ha betydelse för frågan om auktorisationen.

Jag vill peka på ett arbete som ligger framför regeringen, nämligen den förväntade effekten av kreditmarknadskommitténs lagstiftningsförslag om begränsningen av rätten att äga aktier i bankaktiebolag. Enligt detta lagförslag skall, som jag uppfattar det, den som nu äger mer än 10 % diskrimineras, och ägaren skall med exekutiva medel kunna frångå ägandet. Jag menar att detta är ett brott mot legalitetsprincipen. Det finns nämligen inte någon sådan rätt enligt vare sig konstitutionen eller annan lagstiftning, dvs. att ägaren skall kunna tvingas frånträda det ägda. Undantaget anges i konstitutionen, nämligen expropriation, och där anges syftet.

Nu står vi emellertid inför en situation där regeringen funderar på en lag som skall ta över ägarens rättigheter, och det är, enligt min uppfattning, ett brott mot legalitetsprincipen. Och jag vågar nu gissa att vår nya justitieminister kommer att hålla på legalitetsprincipen och ägarens rätt när denna lagstiftning skall prövas, och det tycker jag är mycket bra.

Anf. 5 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag vill kortfattat säga att de lagförslag som regeringen lägger på riksdagens bord naturligtvis skall diskuteras av riksdagen. Och de beslut som riksdagen då fattar blir gällande rätt. Den exklusiva rätten har just riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1988/89:4 om åtgärder för att sänka promillegränserna för bilförare

Anf. 6 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Elver Jonsson har frågat mig om regeringen är beredd att snabbt vidta åtgärder för att radikalt sänka promillegränserna och därmed öka trafiksäkerheten för alla trafikanter.

I regeringsdeklarationen utlovas att riksdagen kommer att föreläggas ett förslag om en sänkning av gränsen för rattonykterhet. Vilken gräns som kommer att föreslås, och hur förslaget i övrigt kommer att utformas tekniskt, är jag däremot inte beredd att redovisa nu. Låt mig emellertid säga att min allmänna uppfattning är att alkohol och trafik inte hör ihop och att jag, precis som Elver Jonsson, menar att det är en oacceptabelt stor del av trafikolyckorna som har samband med alkoholförtäring.

Vi måste också komma ihåg att det finns andra faktorer än promillegränsen som har betydelse för trafiknykterheten. Upptäcktsrisken är tyvärr mycket liten. I det arbete som nu pågår inom regeringskansliet är därför också frågan hur man skall effektivisera kontrollen av stor vikt. En övergång till alkoholutandningsprov som bevisning i mål om trafiknykterhetsbrott och ett ökat bruk av s.k. sällningsprov är exempel på åtgärder som kan förbättra kontrollmöjligheterna och därmed den allmänna laglydnaden.

Prot. 1988/89:17
28 oktober 1988

*Om åtgärder för att
sänka promillegränser-
na för bilförare*

Anf. 7 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på min interpellation. Svaret är välpolerat och allmänt positivt, men det ger inte svar på det jag egentligen frågade om, nämligen om regeringen snabbt och radikalt vill sänka promillegränsen vid trafiknykterhetsbrott.

I en vetenskaplig föreläsning i går i Oslo sade professor Milan Valverius bl.a. följande:

”Dagens trafik ställer allt högre krav på människans psykiska och fysiska egenskaper. Den moderna livsstilen framkallar en psykisk uttröttningsprocesser är nära förknippade med varandra minskar människans möjligheter att reagera adekvat i trafiken. Man försöker med hjälp av alkohol och farmaka röja detta tillstånd ur vägen. I dag måste föraren i rätt tid och tillräckligt noggrant kunna observera vad som händer i hans omgivning; det han hör och ser måste han på ett riktigt sätt bearbeta för att reagera snabbt och riktigt i olika trafiksituationer.

Det bör alltså vara uppenbart att alkohol inte hör hemma i dagens trafik.”

I ett remissvar i somras från en av de ledande motororganisationerna står det att läsa:

”Av de faktorer, som orsakar vägtrafikolyckor och som är möjliga att – – registrera, intar alkoholpåverkan hos föraren en framträdande plats. Samhällsåtgärder för att förbättra trafiknykterheten måste därför ständigt hållas så effektiva som möjligt. Eftersom en så stor andel av befolkningen tar aktiv del i trafiken som förare av motorfordon, är en förbättrad trafiknykterhetsstandard i sig ett instrument för att minska också alkoholskadorna.

Den nedre gränsen för straffbar påverkan, som nu är 0,5 promille,” – tar man hänsyn till felmarginalen är det nära 0,6 promille – ”innebär att man för närvarande godtar en icke obetydlig konsumtion av alkohol. Den vetenskapliga forskningen på området är dock i stort sett överens om att det normalt förekommer en nedsättning av förarfunktionerna så snart det finns en mätbar alkoholhalt i blodet. Den vetenskapliga synen talar således för att man över huvud taget inte bör acceptera alkohol i trafiken.

När de svenska promillereglerorna infördes 1941” – vi var ett av de första länderna i världen – ”kunde detta ske med åberopande av vetenskapliga – – – undersökningsresultat.”

Sverige har tillsammans med Norge varit stilbildande när det gäller att bekämpa trafiknykterhetsbrotten. Nu har forskningen givit ett nytt underlag för att väsentligt sänka den gräns där straffbarhet inträder. Ett införande av en principiell nollgräns i Sverige skulle kunna verka pådrivande också på den internationella opinionen på området.

Vi är alltså överens – det framgår av justitieministerns svar och mina här antydda påståenden – om att alkohol och trafik inte hör ihop. Justitieministern säger t.o.m. att det är oacceptabelt. Då blir min fråga: Vore det då inte logiskt att säga att vi borde ha en lagstiftning där vi sätter gränsen vid den lägsta rättssäkra? Jag efterlyser om inte justitieministern är beredd att verka i en sådan anda att gränsvärdesnivån skall ligga just vid den lägsta rättssäkra gränsen?

Intressant är också, herr talman, att notera stödet för tanken att införa vad man kan kalla en principiell nollgräns. Det finns det starkt stöd för inom

riksdagspartierna. Folkpartiet gick för övrigt ut med en valaffisch där man sade: Ingen promille i trafiken. Vi tänker följa den linjen också efter valet. Flertalet partier uttalade sig i valrörelsen för liknande tankegångar och framför allt för kraftigt sänkta gränsvärden. Nu har vi en massmedial uppbackning som kanske aldrig tillförne för att åstadkomma ett resultat, inte genom att vi i första hand sätter åt bilister och fordonsförare utan genom att vi får en situation där respekten för trafiknykterheten är så stor att man skall kunna rädda hundratals människoliv. Vi har ju en situation i Sverige där kanske bara två av 1 000 bilförare kör onyktert men där var tredje trafikolycka där föraren kör ihjäl sig har samband med alkohol. Trafikolycksriskerna ökar alltså dramatiskt redan vid låg alkoholkonsumtion. Därför vore det viktigt med en sänkning. Lagstiftningen är inte bara ett sätt att straffa utan framför allt ett sätt för lagstiftaren att uttala vad man anser vara rimligt. Min uppfattning, herr talman, är att det enda rimliga är att det i trafiken råder absolut helykterhet.

Anf. 8 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Elver Jonsson tar i sitt anförande upp två begrepp som den här diskussionen rör sig kring. Det ena är principiell nollgräns, det andra är lägsta rättssäkra gräns.

Det är inte så lätt att ange vad som är lägsta rättssäkra gräns och att ställa det i förhållande till vad man menar med principiell nollgräns. Det är därför jag i dag inte är beredd att ge något mer konkret svar på vad regeringens förslag kommer att innehålla. Jag kan inte föregripa pågående beredning.

Frågorna om lägsta rättssäkra gräns och principiell nollgräns har tagits upp i flera av de tunga remissinstanser som yttrat sig över förslaget. De överväganden och den argumentering som finns i remissvaren kommer vi självfallet att ta hänsyn till i beredningen inom departementet.

Anf. 9 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag vill starkt ta fasta på det allra sista justitieministern sade i sitt senaste inlägg, att stor hänsyn kommer att tas till det som sagts om nödvändigheten av att sänka gränsvärdena och till den argumentering som förs i de olika remissvaren och i andra skrivelser som nått departementet. Egentligen finns det naturligtvis inga skäl att tillåta en viss mängd alkohol, utom om det av någon outgrundlig anledning skulle finnas svårigheter att göra mätningar. Men sådana invändningar var relevanta för några tiotal år sedan då vi inte på teknisk väg hade så stora möjligheter att mäta. Dagens mätmetoder är ju så exakta att man på vetenskapligt håll menar att man utan våda kan uttala sig för en principiell nollgräns. Det skulle framför allt vara av pedagogiskt värde att till svenska folket och inte minst de unga bilförarna kunna säga att i trafiken tillåter vi inga starköl eller ett par glas vin, lagstiftaren bjuder inte på det, utan här råder det absolut helykterhet.

Jag har självfallet stor respekt för det som justitieministern säger, att man måste se till att rättssäkerheten hävdas. Det tror jag är möjligt. Men jag anser också att man kan instämma i vad många vetenskapsmän i dag säger, att gränsen ligger någonstans vid 0,2. Då tar man bort alla osäkerhetsmoment när det gäller rättssäkerheten.

Jag tror det är viktigt med denna debatt därför att det råder så mycket myter i denna fråga. Vi kan konstatera att det så sent som i somras fanns oro i

Prot. 1988/89:17
28 oktober 1988

*Om åtgärder för att
sänka promillegränser-
na för bilförare*

regeringskretsar bland punschpralinätande statsråd för att punschpraliner skulle ge utslag. Det är ju en myt; statsråden kan med god ro både äta punschpraliner och dricka lättöl i rätt rejäla mängder, för de ger inte utslag. Det är viktigt att hävda just helnykterheten i trafiken.

Justitieministern nämner i slutet av sitt svar att upptäckrisken är låg. Det är riktigt. Att riksdagen godkände vad justitieministerns företrädare föreslog för något år sedan, att dra in 100 tjänster som trafikövervakande polis var ett ödesdigert misstag ur trafiksäkerhetssynpunkt. Det var missriktad sparsamhet. Det är också en fråga som jag tycker justitieministern bör överväga därför att övervakningen spelar en väldigt stor roll. Upptäckrisken bör öka, för det kommer trafiksäkerheten till godo.

Får jag skicka med en sak på de åtta sekunder jag har kvar av min taletid: Sjönykterheten är lika viktig som nykterheten på land.

Anf. 10 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag vill ta fasta på en sak i Elver Jonssons senaste anförande, och det är det pedagogiska värdet av olika åtgärder. Det är självfallet så att de regler vi har i lagar och förordningar är av stort pedagogiskt värde. Men på ett område som detta, trafiknykterhet, finns det andra åtgärder som är minst lika viktiga vad gäller att få ut det budskap som det finns stor enighet om: att hävda helnykterhet i trafiken. Det är viktigt att just det budskapet förs ut i samhället på många olika sätt. Lagstiftningen är bara ett medel att uppnå pedagogisk effekt. Mot det pedagogiska värde som en nollgräns skulle ha måste sättas de problem av rättssäkerhetskaraktär som dyker upp. Det är dessa vi nu överväger, och vi får se var vi hamnar i vårt förslag.

När det gäller sjönykterhet vill jag säga att även den frågan är under övervägande. Jag delar Elver Jonssons uppfattning att det är en väsentlig fråga, som vi inte har tillmätt tillräckligt stor betydelse tidigare.

Anf. 11 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag vill avsluta med att tacka för de positiva svaren. Sällan har jag hört ett debuterande statsråd ge en enkel riksdagsman så mycket på hand i ett interpellationssvar. Det ger oss stora förhoppningar om att vi skall kunna komma framåt beträffande sänkt gränsvärde för trafiknykterhet till lands, och löftet om att man också skall se på sjönykterheten är mycket glädjande. På det området har vi dragits med både myter och okunnighet, och nu är vi också där framme vid en oacceptabel situation, då dagens snabba båtar i den blandade trafiken utgör ett hot för både egendom och liv.

Jag vill sedan tillägga: Justitieministern säger att det inte bara handlar om lagstiftning på trafiknykterhetens område utan också om andra åtgärder. Jag instämmer i det. Men låt det inte bli fråga om ett motsatsförhållande. Att även andra åtgärder är bra får inte hindra en god lagstiftning beträffande den kanske viktigaste punkten i fråga om trafiksäkerheten, nämligen rattnykterheten.

Till skillnad från andra reformer har en ändrad lagstiftning här tre stora fördelar. Den gör gott för samhällsekonomin. Den är billig för statskassan, och den är djupt mänskligt positiv. Skulle vi inte kunna säga att detta är

någotning som vi bör klara ut och göra det ganska raskt? Vinsten är räddade människoliv.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Uppskov med besvarande av interpellation 1988/89:3 samt frågorna 1988/89:15 och 95

Anf. 12 TREDJE VICE TALMANNEN:

På grund av att utrikesminister Sten Andersson har blivit sjuk måste besvarandet av Karin Söders interpellation samt Margaretha af Ugglas och Håkan Holmbergs frågor uppskjutas till ett senare sammanträde.

12 § Meddelande om svar på interpellationerna 1988/89:8 och 13

Anf. 13 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Av Bengt K Å Johansson har jag ombetts att läsa upp följande meddelande angående interpellation 8 om arbetsvillkoren inom den offentliga sektorn:

”Eftersom interpellanten var förhindrad att närvara i dag ber jag att få besvara interpellationen den 8 november.

Bengt K Å Johansson”

Vidare, herr talman, ber jag att få meddela att Per Gahrtons interpellation 13 om EG-harmoniseringens mål, medel och effekter på grund av att interpellanten var förhindrad att närvara i dag inte kommer att besvaras inom stipulerad tid. Jag har därför kommit överens med interpellanten om att interpellationen skall besvaras den 22 november.

13 § Svar på interpellation 1988/89:10 om vissa utrikeshandelspolitiska frågor

Anf. 14 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Nic Grönvall har i en interpellation frågat hur jag bedömer förhandlingssituationen inom GATT och vad jag avser att göra för att stärka de pågående förhandlingarna. Han har vidare frågat om jag anser det tillfredsställande att koncentrera den svenska ansträngningen såvitt gäller harmoniseringen med EG till EFTA-organisationen och hur länge jag avser att låta EFTA-vägen vara ett ”huvudspår” i arbetet. Han har också frågat vilka former utvidgningen av EFTA-samarbetet tagit och på vilken politisk grund beslutet härom vilar.

GATT-förhandlingarna, den s.k. Uruguay-rundan, befinner sig i ett intensivt skede.

Rundan skall enligt mandatet vara klar senast i slutet av år 1990. I december i år kommer det att hållas ett ministermöte i Montreal, då

Prot. 1988/89:17
28 oktober 1988

Uppskov med besvarande av interpellation och frågor

Meddelande om interpellationssvar

Om vissa utrikeshandelspolitiska frågor

förhandlingarna kommit halvvägs. Regeringen har, på samma sätt som inför mötet i Punta del Este, inbjudit två representanter för näringsutskottet att ingå i vår delegation.

Vissa besvärliga frågor står i förgrunden för förhandlingarna nu. Liberaliseringen av tjänstehandeln är ett av de nya ämnen i rundan som Sverige fäster stor vikt vid. En central fråga har hela tiden varit jordbruket, som är ett mycket känsligt förhandlingsområde. Jag vill också nämna handelspolitiska aspekter då det immaterialrättsliga området. Frågor som har särskild betydelse för u-länderna, som tropiska produkter och tekoprodukter, står också högt upp på listan.

Vi kan notera framsteg på ett par områden. Det gäller framför allt förhandlingarna om själva det multilaterala regelsystemet i GATT. Där bör flera viktiga beslut kunna fattas redan i Montreal. Det handlar om att stärka GATT:s roll i övervakningen av medlemsländernas handelspolitik. Proceduren för tvistlösning bör kunna stramas upp, och vi bör kunna nå framsteg på konkreta och traditionella områden, som tullar och icke-tariffära hinder. På samtliga dessa områden har Sverige spelat en aktiv roll och bidragit till framstegen. När det gäller vissa andra centrala handelspolitiska frågor, t.ex. regler om förbättrad skyddsklausul och subventioner, ser det tyvärr inte ut att kunna bli något resultat redan vid Montreal-mötet.

De svenska ansträngningarna har gått ut på att finna samlade lösningar som kan underlätta ett balanserat förhandlingspaket i Montreal. Vi är från svensk sida aktiva, både i de 15 förhandlingsgrupperna i Genève, i nordiska sammanhang och i EFTA-samarbetet. Nu under hösten träffar våra förhandlare också de viktigaste förhandlingsparterna för att medverka till lösningar i de svåra frågorna.

Det är helt klart att de stora aktörerna – USA, EG, Japan – politiskt har ställt sig bakom den nya GATT-rundan. Både den amerikanska administrationen och EG-kommissionen har vid flera tillfällen understrukit rundans stora vikt. Motiven har klart uttalats: det står inte i någons intresse att världshandeln bilateraliseras.

Tillsammans med ett tjugotal andra ministrar från både u- och i-länder deltog jag i början av oktober i ett informellt möte i Islamabad med deltagare från EG och flertalet större GATT-länder, som USA, Japan, Brasilien och Indien. Ministrarna gav ett starkt politiskt stöd till de pågående förhandlingarna och för ett lyckosamt möte i Montreal.

Ett misslyckande i Montreal skulle innebära ett steg tillbaka från multilateralism och även innebära allvarliga risker för Uruguay-rundan. Ministermötet måste visa resultat. Regeringen arbetar hårt för ett framgångsrikt Montreal-möte.

Herr talman! I våras fattade riksdagen med bred politisk enighet sitt beslut om den västeuropeiska integrationen. Regeringen fick mandat att gå vidare i det nordiska samarbetet, att stärka EFTA och att bredda och fördjupa samarbetet med EG så långt det är förenligt med svensk neutralitetspolitik. Riksdagen uttalade också att det finns all anledning för EFTA-länderna att ta till vara den tillgång som ett gemensamt uppträdande innebär, och det är också den väg regeringen går.

EFTA-länderna har mycket att vinna på ett nära samarbete, och EG-sidan

föredrar också att i möjligaste mån finna samlade lösningar som kan gälla för hela Västeuropa.

Det här innebär att vi från fråga till fråga ser på vilken framkomstväg som är lämpligast. I många fall är det den samlade EFTA-vägen, i andra fall kan sakfrågorna tala för en annan lösning. När det gäller EG:s luftfartspolitik har det t.ex. varit naturligt att söka en gemensam skandinavisk lösning, eftersom SAS direkt berörs genom det danska EG-medlemskapet.

EFTA-länderna har dessutom kommit överens om att enskilda länder kan välja att stå utanför visst samarbete som initieras i EFTA/EG-sammanhang.

Regeringen håller alltså inte dogmatiskt fast vid den ena eller andra vägen. Vägledande är ett pragmatiskt handlande, och där framstår i de allra flesta fallen EFTA-samarbetet som den bästa vägen. Också det nordiska perspektivet är viktigt för oss. I det sammahanget vill jag också hänvisa till det nordiska handlingsprogrammet. På vissa områden, som yttre och inre miljö, kan de nordiska länderna verka pådrivande i det europeiska integrationsarbetet. Det måste tas till vara.

På många områden kan harmoniseringsarbetet ske genom ett rent nationellt agerande. Sedan i juni i år skall kommittéer och utredare beakta EG-utvecklingen och ta till vara de möjligheter till harmonisering som finns.

Vid EFTA:s ministermöte i Tammerfors i juni i år fattade EFTA-länderna beslut om en handlingsplan och en tidtabell och lade fram sina synpunkter på hur EFTA-samarbetet ytterligare kan fördjupas och breddas. Det arbetet pågår nu i höst, och informella samtal har inletts med EG-kommissionen för att nå fram till ett nytt arbetsprogram för en vidare integration i Västeuropa.

Anf. 15 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar utrikeshandelsministern för ett fylligt och intressant svar.

När det gäller dessa frågor liknar väl egentligen en sådan här interpellationsdebatt mera ryggdunkningar än verklig debatt, eftersom vi är grundläggande ense om det mesta. Till utrikeshandelsministern vill jag ge en komplimang för den stora öppenhet som vi från oppositionen får åtnjuta. I sammanhanget kan jag väl endast beklaga att jag inte tillhör de två som får följa med till Montreal.

Jag borde emellertid få lov att börja denna debatt med ett konstaterande som har ett mera allvarligt innehåll. I gårdagens nummer av Veckans Affärer fick vi läsa att EG-kommissionen inte kommer att öppna ett informationskontor i Stockholm och att man gör en direkt hänvisning till bristande intresse från den svenska regeringens sida när man motiverar sitt ståndpunktstagande härvidlag. Det vore värdefullt att få utrikeshandelsministerns kommentar till detta. Det är en sorglig nyhet, och jag hoppas att man kan göra någonting åt den. Vi vill ha och vi behöver detta kontor.

Den diskussion som egentligen skulle föras allra först handlar om GATT. Den situation som jag ser framför mig tycker jag rymmer faran för att svensk utrikeshandelspolitik skall hamna mellan två stolar. Det gäller å ena sidan den multilaterala GATT-jurisdiktionen, som är viktig, grundläggande och nödvändig för en framgångsrik utveckling av frihandeln på jorden och å andra sidan vårt kontaktsökande med ett Europa, med ett EG, som är ett av

de stora blocken och en av de tunga parterna i utvecklingen av GATT-rundan.

Det är givet att det ligger en stor fara i att svensk utrikeshandelspolitik på något sätt klipps sönder i mitten mellan dessa båda. För min del vill jag ange ståndpunkten att dessa båda spår, om jag får lov att använda utrikeshandelsministrarnas eget ord, är de centrala. Det gäller EG-samarbetet och GATT-utvecklingen. Båda dessa linjer måste följas helt och fullt, och det tycks utrikeshandelsministrarnas svar verkligen antyda.

När det gäller GATT-frågorna skulle jag bara vilja göra några påpekanden för att kanske få litet synpunkter tillbaka. I Montreal skall man behandla centrala frågor och försöka åstadkomma en startpunkt för andra halvlek. Det är då naturligtvis viktigt att ett par av de gamla surdegarna – om jag får lov att säga så – visar upp en fräsch och ny profil som antyder möjligheter till lösningar. Jag tänker på gråzonsåtgärder. Dessa åtgärder är mycket naturliga och självklara för de nationer som känner ett behov av att skydda sig, men de har något av ljungrandens förmåga att utveckla sig, och kan bli en verkligt allvarlig störning i frihandeln.

Jag vill också påpeka behovet och nödvändigheten av en tydlig svensk hållning i tjänstehandeln. Vi är redan stora tjänsteexportörer, men rätt så njugga tjänsteimportörer. Jag menar att här borde det kanske vara utrikeshandelsministrarnas främsta uppgift att åstadkomma en större harmoni mellan utrikeshandelspolitik och svensk inrikespolitik. I många hänseenden tycker jag att vi ser drag av inskränkthet och avhållsamhet ifrån en äkta frihandels-hållning, i förhållande till våra handelspartner.

Jag vill sedan gå över till EG-arbetet, och jag hoppas att det kan komma till stånd ytterligare någon replik, eftersom detta är det viktigaste just nu. I Tammerfors blev EFTA positivt inställt till den svenska s.k. breda anslaget hållning. Man lade fast ett handlingsprogram för att kunna studera och formalisera detta breda anslag. Man skulle väl kunna säga – det vore värdefullt med utrikeshandelsministrarnas kommentar till det – att detta egentligen inte är EFTA. Det hela bygger på att man skall kunna vara fri från vissa förhandlingsfrågor och att man ibland inte skall vara bunden av de uppgörelser som träffas av andra. Det här är egentligen ett exempel på just det som i alla fall vi från moderaternas sida ofta har talat om, nämligen det som utrikeshandelsministern understryker i slutet av svaret: den pragmatiska hållningen, nödvändigheten att söka den effektivaste vägen framåt och att verkligen arbeta där framgångarna finns att få och inte nödvändigtvis inom en fastlagd förhandlingsram.

Jag vill fråga utrikeshandelsministern om det här breda anslaget uppföljning skall ske inom ramen för EFTA-organisationen. EFTA är ju en varuhandelsorganisation som egentligen inte är ägnad att arbeta med sådana frågor som det exempelvis mycket spännande projektet om Europe as a financial area. Det är något som inte alls stämmer överens med EFTA-nationsgruppens intressen och enskilda politik. Det skulle som sagt vara intressant om utrikeshandelsministern ville utveckla sina synpunkter på detta vidgade EFTA-samarbete på områden som inte rör EFTA och där man så tydligt ser motsättningarna mellan de olika medlemsnationerna.

Anf. 16 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Får jag ta upp Nic Grönvalls olika frågor. Först gällde det frågan om ett EG-kontor i Stockholm. Jag har åtskilliga gånger berättat för denna kammare om många tillfällen då vi till Bryssel har sagt att Sverige välkomnar ett EG-kontor. Vi har inte fått något besked ifrån Bryssel. Såvitt jag vet har det ännu inte fattats något definitivt beslut. Från svensk sida har vi i Bryssel så sent som för någon vecka sedan tagit upp frågan om ett kontor i Sverige i samband med statssekreterare Carl Johan Åbergs besök i Bryssel.

Sedan vill jag säga några ord om EG och GATT. Jag håller med Nic Grönvall om att det är oerhört väsentligt att vi ser till att ta vara på den internationella handeln både i EG-sammanhang och i GATT-sammanhang. Jag ser ingen motsättning mellan de här båda spåren, även om det finns försök från en del håll – också internationellt – att kanske spela ut EG mot andra starka krafter i de internationella sammanhangen.

Såväl Sverige som EG har traditionellt fäst stor vikt vid att man bygger upp ett öppet frihandelssystem baserat på GATT:s grundläggande principer om MGN, dvs. icke-diskriminering och likabehandling. Vi har båda varit pådrivande för att få till stånd den Uruguay-runda som nu pågår. Skälet till att vi har gjort det är att vi båda vill stärka och bredda det multilaterala handelssystemet.

När det gäller gränsåtgärder arbetar vi tillsammans med våra nordiska grannar. Från nordiskt håll driver vi på för att få fram lösningar när det gäller skyddsklausulfrågan. Vid mötet i Islamabad som jag berättade om tyckte jag mig märka att både USA och EG gav uttryck för samma inställning.

Tjänsthandeln anser jag också är mycket viktig. Vi driver på även där och har precis som i andra sammanhang presenterat ett nordiskt positionspapper.

För att övergå till EFTA-EG-samarbetet vill jag säga att det är riktigt när Nic Grönvall drar slutsatsen av mitt svar, att vi i Tammerfors fick bred accept för att vi från EFTA-sidan nu skall gå in för den här breddade diskussionen med EG. I klartext betyder det att vi nu vill föra samtal och sonderande diskussioner i Bryssel när det gäller alla de fyra områdena. Vi tycker kanske att samarbetet hittills har varit för mycket koncentrerat till varuområdet. Vi är glada för att ha fått gehör för ett breddat samarbete. Det har också tagit sig uttryck i att alla sex EFTA-länderna till i mitten av juli hade sänt in sina prioriteringar till EFTA-sekretariatet i Genève, och av dem kan vi se att det råder stor samstämmighet.

Samtidigt har vi i de uppföljningsdiskussioner som har ägt rum mellan EFTA-länderna kommit överens om att vi måste vara pragmatiska. Vi kan inte säga att det bara är en väg som leder till målet. Kan vi inte gå fram EFTA-vägen finns både den nordiska vägen och den bilaterala vägen. Vi får laga efter det som är praktiskt framkomligt. Det viktiga i detta jobb är att regeringen på alla sätt skall fullfölja det mandat som riksdagen har gett regeringen, nämligen att söka samarbete på alla områden och att Sverige, när vi kommer till slutet, inte blir diskriminerat. Med vårt stora utrikeshandelsberoende skall vi finnas med i det västeuropeiska samarbetet. Det kommer att vara till nytta för oss, både för sysselsättningen och för vår välfärd.

Anf. 17 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag skall inte den här gången alls gå in på relationen till Europeiska gemenskapen utan bara ställa en fråga till Anita Gradin med utgångspunkt i att man från EG uppenbarligen gjort helt klart att man inte ser EG som en sluten marknad utan att man, när det gäller just förhandlingarna med GATT, är villig att vara pådrivande, att gå långt för att hitta gemensamma regler för varuhandeln – det är huvudsakligen varuhandel som GATT behandlar, även om tjänstefrågor och annat kommer in och får en ökad vikt.

Jag vill fråga: På vilka områden ser man i dag från svensk sida förutsättningar för ett nära samarbete med EG i dessa GATT-förhandlingar?

På vilka områden kan det alltjämt vara så, att vi från svensk sida har ståndpunkter som inte i alla avseenden sammanfaller med de ståndpunkter som den Europeiska gemenskapen driver i dessa förhandlingar?

Anf. 18 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Det enda jag har att säga om det där EG-kontoret i Stockholm är att det ju vore trevligt om utrikeshandelsministern nu ville ta reda på hur det är och se till att det inte blir ett beslut. Det ser hotande ut.

När det gäller förhållandet mellan EG och GATT har jag uppfattat saken så att i de stora handelspolitiska blocken i världen är jordbruksfrågan ett stort hinder. Man ser där hur det finns motsättningar mellan USA och EG och möjligen andra stora jordbruksländer, exempelvis Canada. Det är väl på det området som man möjligen uppfattar att Sverige såsom del av Europa aktivt borde verka för att EG:s jordbrukspolitik inte blir till ett hinder i GATT-arbetet. Jag utgår ifrån att det är ett arbete som pågår och att utrikeshandelsministern delar min uppfattning där.

Sedan kanske jag skall komma tillbaka till det där breda anslaget som jag behöll och alltjämt behåller en viss skepsis till. EFTA är en organisation som vilar på ett avtal som Sverige har inträtt i och som reglerar samarbetets former och områden. Genom det breda anslaget och den uppföljning som nu sker har EFTA-organisationen tagits i anspråk för en hel del andra uppgifter än de som EFTA-organisationen ur folkrättslig synpunkt har kommit till för att handha. Det var därför jag frågade om den politiska grunden för att på det här sättet vidga EFTA-organisationen. Man kan ju svara på det med ordet "pragmatisk", och så har man gjort ifrån sig. Det kan jag acceptera. Man borde då egentligen kalla de här grupperna för ad hoc-grupper snarare än EFTA-grupper, men låt oss inte strida om orden.

Jag vill belysa några områden som verkligen oroar mig när det gäller just det breda anslaget inom EFTA-ramen. Vi har, som jag sade nyss, the financial area, som har behandlats i EFTA-gruppen och emottagits positivt där men där de olika nationerna i EFTA har olika hållning. Schweiz har en mycket speciell hållning i finansiella frågor, och Sverige har ju kvar sin valutareglering. Det förefaller som om häri ligger motsättningar så stora att det breda anslagets koncept över huvud taget inte kan fungera. Fiskets området är ett annat, där Norge och Island har mycket speciella intressen, olika sinsemellan men framför allt mycket olika svenska intressen, och där – som det förefaller mig – EFTA-vägen tycks vara en mycket olycklig väg med

hänsyn till de uppenbara motsättningar som finns mellan de nationer som ingår i gruppen. Det kunde vara värdefullt att avsluta debatten med att få utrikeshandelsministrarnas synpunkter på dessa svagheter som finns i EFTA-organisationen.

Anf. 19 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Låt mig först vända mig till Hadar Cars. Det är riktigt att EG har gått ut och sagt att det inte skall vara en sluten marknad. Det har förts en diskussion i den internationella pressen de senaste dagarna om detta. Där har man klart sagt ifrån från EG:s sida att man vill ställa upp också för GATT.

Om man då tittar på de positionspapper som finns för de olika ämnesområden som är föremål för diskussion i dag i Genève och GATT, kan man säga att på de flesta områden finns de nordiska positionspaperna och EG:s positionspapper mycket nära varandra. Det finns naturligtvis nyanser. Men det finns, som jag ser det, något slags västeuropeisk gemensam syn på flertalet frågor. Skillnader finns framför allt på fiskets område. Det har avspeglats också de senaste dagarna i andra förhandlingar.

När det gäller jordbruksområdet måste, som jag ser det, EG och USA komma fram till en lösning för att det skall bli något slags ram för de fortsatta förhandlingarna efter Montreal. Från svensk och nordisk sida gör vi vad vi kan för att de olika grupperna, inte minst då USA och Keynes grupp skall kunna hitta en gemensam lösning tillsammans med oss andra.

Om jag sedan får återgå till det breda anslaget är det naturligtvis på det sättet, Nic Grönvall, att EFTA-konventionen formellt är en frihandelsrelation mellan EFTA-länderna. Den reglerar inte hur EFTA-länderna skall lägga upp sitt samarbete med EG. Det sker i stället med utgångspunkt i våra frihandelsavtal och den gemensamma EFTA/EG-deklaration som antogs i Luxemburg 1984. Det som EFTA-länderna nu gör är att följa upp den politiska deklarationen med konkreta samarbetsöverenskommelser. I det sammanhanget har det visat sig vara ändamålsenligt att använda EFTA som forum. Därigenom kan EFTA-länderna samordna sina ståndpunkter. Det är riktigt att det också finns olika åsikter i vissa sammanhang mellan EFTA-länderna. Det är också därför som vi har kommit överens om att ett enskilt EFTA-land inte skall kunna förhindra en lösning med EG, utan att vi pragmatiskt kan gå vidare på annat sätt. Det är det som har varit det viktiga: att vi från fall till fall kan hitta de lösningar som är de riktiga.

Nic Grönvall vet lika bra som jag, för det har vi talat mycket om i EFTA-delegationen, att fisket inte bara är ett problem mellan EFTA- och EG-länderna. Fisket är ett problem också internt inom EFTA, vilket avspeglades vid den senaste ministersammankomsten i Tammerfors. Det som vi nu försöker göra, på parlamentarikernas uppdrag, är ju att se hur vi inom EFTA skall kunna gå vidare också när det gäller fiskefrågor.

En statssekreterargrupp har i uppdrag att studera olika frågor rörande statsstöd, vilket ju spelar en viss roll. Vad detta måste handla om är ju att fiskare i de olika länderna ändå skall kunna arbeta på likartade villkor.

Den andra frågan är naturligtvis att vi också skall vara rädda om våra fiskevatten, så att även kommande generationer kan få tillgång till fisk.

Anf. 20 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag vill ta min sista replik i anspråk till att göra några mer generella markeringar som jag tycker är väsentliga att göra i denna viktiga fråga som vi ju med ett samlande begrepp kallar för Europafrågan.

Jag kan nämligen nu se att debatt och annat visar ett ökande intresse i det svenska samhället för Europafrågan, och det är mycket hälsosamt. Samtidigt upplever åtminstone jag som moderat oppositionspolitiker – med stor uppskattning av Europafrågan som kanske är vår tids stora politiska fråga – från min position ett mått av oro över att vi ännu så länge fortfarande talar om förhandlingsmetoder och annat. Jag önskar statsrådet all lycka på den pragmatiska vägen. Jag skall understödja hennes hållning, och det gör vi alla.

Fortfarande sysslar vi emellertid med systemfrågor och mera grundläggande frågor, medan vardagen ju innehåller sådana enkla frågor som antidumpningsproblem och marknadstillträdesproblem. Jag vill gärna ta upp två sådana synpunkter i dag.

Vi måste få en riktig lösning – och med riktig menar jag så nära medlemskap som möjligt. Förmodligen är gränsen den som ligger i att Sverige såsom handelspartner till EG får tillgång till EG:s institutioner, där alltså frågor om antidumpning och annat kan prövas som vore vi ett land med tillgång till EG-jurisdiktionen. Då skulle vi kunna slippa sådana problem som förefaller vara ensidiga EG-åtgärder. Just nu riktas åtgärderna mot rostfri stålindustri och en stor dieselfabrik i Sverige och annat där man saknar tillgång till EG-institutioner och i stället utsätts för en ensidig EG-granskning. Jag menar att detta är olyckligt och att vi måste försöka nå fram till en tillgång till institutionerna.

Det andra ämnet jag tog upp var offentlig upphandling. På den punkten rör sig utvecklingen fort framåt. Jag såg i papperna att ni i Tampere hade berört denna fråga och hade träffat vissa överenskommelser. Mitt bekymmer på detta område är emellertid att den svenska utvecklingen går för långsamt. Bereder vi verkligen på ett seriöst sätt tillgång till EG, exempelvis när det gäller de mycket betydelsefulla upphandlingar som sker i icke statliga organ, såsom landsting och kommuner, och som fortfarande måste anses vara upphandlingsfrågor när det gäller offentlig sektor, som ju offentlig upphandling avser?

Dessa två exempel visar att vi så snart det går måste övergå "from sounds to things" och syssla med verkliga vardagsproblem inom EG-området.

Anf. 21 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag vill bara göra några få kommentarer.

Jordbruket: Det är väsentligt att vi från svensk sida visar villighet att avreglera den svenska marknaden, minst i den takt som USA och EG kan komma att enas om för jordbruket. Såvitt jag förstår är den svenska regeringen inte ovillig till detta för närvarande, men jag vill gärna ha det bekräftat av statsrådet Gradin.

När det gäller teko nämnde Anita Gradin ingenting i sin kommentar till min fråga. Finansminister Feldt har ju förklarat att vi skall avreglera totalt på tekoområdet. Det var ju ett glädjande besked. Han kunde ha låtit det beskedet lämnas av den för frågorna ansvariga, men det är en annan sak.

Vi har ju haft många diskussioner kring denna fråga, Anita Gradin och jag. Kanhända får vi tillfälle att ha ytterligare någon diskussion, men om det nämnda målet kommer att förbli regeringens, kommer den frågan därigenom att vara avförd från diskussion på ett sådant sätt som vi från folkpartiets sida länge har önskat.

Fisket är, som Anita Gradin sade, ett problem inte bara mellan olika stora handelspartner. Det är också i hög grad ett problem inom EFTA och kanske också inom Norden. Jag erinrar mig inte minst de ganska omfattande subventioner av statlig karaktär till sitt fiske som Norge har och som ökar svårigheterna att skapa en större marknad inom fiskesektorn inom Norden. Det vore värdefullt om man inom GATT-förhandlingarna kunde hitta lösningar som tog hänsyn även till de förhållandena.

Slutligen, herr talman, vill jag bara understryka det som Nic Grönvall och även statsrådet Gradin var inne på. Det är betydelsefullt att EG-kontoret kommer till stånd. Min bild är att statsministern under sitt besök i Bryssel var mycket klar på den punkten. Jag vet att Anita Gradin med full tydlighet har uttalat från denna talarstol att det är ett starkt svenskt önskemål att ett sådant kontor kommer till stånd. Jag förstår därför inte hur man i Bryssel kan ha misstolkat vår inställning.

Om de i Bryssel som ägnar sig åt denna fråga skulle ta något intryck av vad vi säger i denna talarstol, kan jag för folkpartiets del liksom Nic Grönvall tidigare för moderaternas del säga att vi delar uppfattningen att det vore mycket beklagligt om ett sådant här kontor inte kommer till stånd inom en nära framtid.

Anf. 22 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Om det svenska EG-kontoret skall inte råda några tveksamheter. Den svenska regeringen har inbjudit till ett sådant kontor, och jag lovar att ytterligare föra diskussion om detta.

Det är helt riktigt, Nic Grönvall: Vad vi skall göra är att kavla upp ärmarna och göra ett vardagsarbete på alla områden för att föra dialogen om den västeuropeiska integrationen. Det handlar också om antidumpning, där vi driver linjen att antidumpningsreglerna skall ersättas med konkurrensregler. Vidare driver vi det i EFTA- och i EG-sammanhang.

Så till den andra frågan, om offentlig upphandling. Sverige har ett mycket öppet system, och det avspeglar sig också i de upphandlingar som görs på olika områden. Efter Tammerfors för vi nu en ordentlig teknisk dialog med EG med hög prioritet så att vi vet vad detta betyder.

Det är alltså de verkliga vardagsproblemen som vi jobbar med, därför att det är de som sedan kommer att omsättas i om vi är med eller inte.

När det gäller institutionerna jobbar sedan en tid en juristgrupp för att se hur vi skall hitta institutionella lösningar mellan EFTA- och EG-länder. I de olika länderna har vi ju olika konstitutioner, vilket också kan få till konsekvens att man hittar olika lösningar.

Till Hadar Cars om jordbruket: I tilläggspropositionen avspeglar sig den diskussion som regeringen för just utifrån GATT-perspektivet och det internationella perspektivet i att jordbruksministern inbjuder till en diskussion om jordbruksfrågorna.

När det gäller teko är det så att jag har försökt driva uppfattningen att detta skall vara det sista MFA-avtalet inom GATT och att vi på det sättet skall få in tekofrågorna i det normala GATT-systemet. Det är alltså skälet till att regeringen i tilläggspropositionen nu talar om att detta är vad Sverige tänker göra. Det vill vi göra för att ge textilindustrin möjlighet att veta att detta är det sista avtalet. På det sättet tycker vi att vi i god tid har talat om var vi står.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 1988/89:9 om Lemi-systemet för avgasrening

Anf. 23 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Ivar Franzén har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att de möjligheter som Lemi-systemet kan ge i miljöförbättringar och i förbättrad ekonomi för bilisterna kan utnyttjas på den svenska marknaden.

Riksdagen och regeringen formulerar målen för miljöpolitiken. Genom att ställa hårda krav på utsläpps begränsningar styr vi teknikutvecklingen mot dessa mål. Det är inte vår uppgift att värdera miljöeffekten av speciella utsläpps begränsande tekniker. Den uppgiften åvilar främst statens naturvårdsverk.

Genom flera beslut har riksdagen och regeringen successivt skärpt avgaskraven för personbilar. Kraven innebär radikala begränsningar av utsläppen från såväl nyproducerade bilar som bilar i trafik. Kraven är utformade så att biltillverkaren fritt kan välja den teknik som bäst tillgodoser dem. En förutsättning för att kraven skall ge avsedd miljöeffekt är att kontrollsystemet fungerar väl.

De bilar som medges dispens från avgasbestämmelserna ställs utanför samhällets kontrollsystem och krav på låga avgasutsläpp. Dispens från bestämmelserna kan därför bara ges i särskilda fall då den negativa effekten för miljön bedöms bli mycket liten.

Lemi AB har inte varit berett att lämna det underlag för det s.k. Lemi-systemets effekter på avgasutsläppen som statens naturvårdsverk i samråd med AB Svensk Bilprovning ansett nödvändigt för den tekniska bedömningen. Därför har regeringen inte kunnat medge bilar som utrustats med det s.k. Lemi-systemet dispens från att uppfylla avgaskraven.

Regeringen avser inte att vidta några ytterligare åtgärder beträffande det s.k. Lemi-systemet.

Anf. 24 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Först ett formellt tack till Birgitta Dahl för svaret – ett svar som jag är mycket missbelåten med. Svaret är ett förskräckande bevis på regeringens passivitet i en viktig miljöfråga. Regeringen är helt fixerad vid naturvårdsverkets tolkning av bilavgasförordningen och det till denna knutna kontrollsystemet.

Denna naturvårdsverkets tolkning av bilavgasförordningen bjuder på många egenheter. Dels hävdar man att avgasreningssystemet inte på något

sätt får förändras för att bilindustrins ansvar och kontrollsystemet skall fungera fullt ut, dels skriver man så här till Volvoföretaget Catena AB med anledning av dess ansökan att få använda Lemi-systemet i kombination med eftermontering av katalysator:

”När det gäller enbart montering av katalysator har ju den från början A 10-bil” – i princip bilar av årsmodellerna 1976–1988 – ”inte haft en sådan del i avgassystemet. Därför betraktas en eftermontering av katalysator på A 10-bilar inte som en förändring av den certifierade lösningen på avgasreningssystemet, varför heller inte någon särskild dispens behövs för en sådan åtgärd.”

Det är lika uppenbart att A 10-bilarna inte heller har Lemi-systemet med i sitt avgasreningssystem. Lemi-systemet medför inte heller något som helst ingrepp i bilens avgasreningssystem.

Vad som händer är att en liten mängd Lemi-vätska tillförs bränsleluftblandningen. Därmed förbättras förbränningen, vilket medför mindre föroreningar och lägre bränsleförbrukning.

Det finns en mängd tester från mycket framstående provinstitut i olika delar av världen som bekräftar att detta är riktigt.

När Birgitta Dahl vill låta påskina att Lemi-systemet skulle kunna innebära negativa miljöeffekter ligger i detta en mycket allvarlig misskreditering, för att inte säga förolämpning, av världens kanske främsta experter på detta område.

När Birgitta Dahl säger att Lemi AB inte varit berett att lämna det underlag som naturvårdsverket begärt är det knappast hela sanningen. Lemi AB erbjuder sig att medverka i mycket omfattande tester, upplagda enligt naturvårdsverkets önskemål, men naturvårdsverket har valt att begära det orimliga. I sin avslagsskrivelse, av den 24 oktober 1988, anger naturvårdsverket krav innebärande fullständigt körcykelprov samt hållbarhetstester omfattande 80 000 km för resp. motorkoncept. Underlaget skall tas fram för varje motorfamilj där Lemi-systemet skall användas.

Kraven på långvariga och mycket kostsamma hållbarhetstester blir närmast löjliga när man känner till systemets enkelhet och att det i praktiken har fungerat klanderfritt i taxibilar som gått 300 000–400 000 km.

Det finns alltså övertygande bevis för att Lemi-systemet kan medföra stora miljöfördelar och betydande bränslebesparingar. Om vi uppnår 10 % bränslebesparing för våra bensinbilar, innebär det att vi sparar ca 500 miljoner liter bensin. För Sveriges bilister betyder detta mer än 2 miljarder kronor i lägre kostnader. Det medför också motsvarande lägre utsläpp av koldioxid. Till detta skall läggas en drastisk minskning av koloxidutsläppen och betydande minskningar av utsläppen av kolväten och kväveoxider.

Jag monterade själv Lemi-system på min bil för snart ett år sedan. Enligt statens bilprovningens mätningar medförde detta en sänkning av koloxidhalten på 92,5 %. Alla förstår vad det betyder, framför allt i stadstrafik. Enligt de mätningar som gjordes före och efter installationen utan några övriga justeringar sjönk kolvätehalten med ca 60 %.

Jag har följt Lemi-systemets utveckling och de byråkratiska turerna kring detsamma under tre års tid. Jag har blivit övertygad om att Lemi-systemet rymmer stora möjligheter, men jag har också blivit skrämmd av hur bilindu-

strins intresse så fullständigt har dominerat regeringens och myndigheternas ställningstagande.

Vad det i dag handlar om är om Lemi-systemet skall få prövas i Sverige eller inte. Regeringen har haft två chanser i detta sammanhang. Men i båda fallen har regeringen valt byråkratiska tolkningar framför omtanken om miljön.

I dag deklarerar Birgitta Dahl frankt att regeringen minsann inte skall göra någonting mer. Birgitta Dahl anser att det ankommer på bilindustrin, om denna nu finner det förenligt med sina intressen, att göra något. Miljöintressena och bilisternas intressen bortser miljöministern från. Mycket märkligt, måste jag säga! Har Birgitta Dahl någon bra förklaring till detta handlings-sätt? Det borde ju vara tvärtom. Miljön borde alltså vara ministerns främsta ansvarsområde.

Anf. 25 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det är just av omsorg om miljön och bilisterna som jag anser att det är nödvändigt att den som vill ha generell dispens kan visa tillfredsställande prov på att man kan leva upp till ställda krav. Jag anser detta bl.a. därför att det – tvärtemot vad Ivar Franzén påstår – är fråga om ingrepp också i motorn och avgasreningssystemet. I Lemis monteringsanvisningar anges ju att ingrepp som innebär att man måste borra hål i insugningsröret och ingrepp i återförningssystemet för vevhuset kan behöva göras.

Det är just för att kunna avgöra om detta kan påverka avgasegenskaperna som vi behöver ett bättre underlag. Vidare är det oklart om motorns långtidsegenskaper förändras i och med det här systemet, t.ex. genom korrosion.

Vad som behövs för att vi skall kunna medge en generell dispens av det slag som Lemi begär, eller som andra kan tänkas begära, är att man underkastar sig precis samma regler som gäller för alla andra aktörer, varken mer eller mindre. Det kravet uppställer vi av omsorg om miljön. Inget hindrar ju Lemi att just acceptera de reglerna och att svara på de frågor som både naturvårdsverket och departementet vid hanteringen av frågan har ställt. Om man från Lemi vore beredd att arbeta på samma villkor som gäller för alla andra, skulle vi få det bevis som krävs för att kunna ge en generell dispens. Om man inte gör det, kan vi inte handla annorlunda än vi nu har gjort.

Anf. 26 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Miljöministerns argumentering här är mycket märklig. Naturvårdsverket har valt att titta på amerikanska modeller när det gäller certifiering av nya avgaskomponenter. Därmed har man kommit fram till de här mycket omfattande testen. Miljöministern säger att man måste göra ingrepp i motorn. Men det är verkligen en sanning med modifikation. I allmänhet görs monteringen på slangsystemet.

Om man nu skall tala om eventuella svagheter med Lemi-systemet i fråga om bensinmotorn, handlar det väl just om att det inte går att få en fullständig kontroll här. Det gäller bl.a. den rätta mängden Lemi-vätska (väteperoxid, etanol m.m.) i förhållande till belastningen i körcykeln. Något ingrepp i

avgasreningssystemet kan man dock inte tala om. Jag har faktiskt bett jurister som är helt skilda från allt vad t.ex. Lemi heter att titta på detta, och de är mycket förvånade över den tolkning som naturvårdsverket gör.

Det kan inte hjälpas, miljöministern, men man får en känsla av att detta ärende särbehandlas. Systemet är ju enkelt, och det här går att applicera på alla bilar. Dessutom kan man uppnå betydande vinster på miljöområdet och även betydande bränslebesparingar.

I dag finns det en artikel i Svenska Dagbladet, där Nobelpristagaren i kemi professor Yuan T Lee, uttalar sig för just dessa principer. Jag tror inte att någon som behärskar dessa frågor hävdar – jag har i varje fall inte träffat någon som gör det – att vi inte uppnår en förbättrad förbränning, men då under förutsättning att det blir rätt kombination när det gäller den mycket lilla mängd Lemi-vätska som behöver tillföras bränsle. Miljöministern vet att detta i lika hög grad gäller våra dieselmotorer. Men i det avseendet finns det inte några byråkratiska hinder.

Vad det alltså handlar om här är att vi behöver få göra ett seriöst storskaligt försök beträffande svenska bilar. Det är verklighetsfrämmande att hävda att detta skulle vara negativt för miljön. Naturvårdsverket säger att risken finns, om vi härigenom kan minska de föroreningar som en bilmotor producerar, att det befintliga avgassystemet kommer att fungera sämre. Ett sådant resonemang saknar såväl rim och reson som logik. Uppenbarligen blir ju belastningen mindre. Alla prover som gjorts av en rad mycket framstående institut visar att så är fallet.

Naturvårdsverkets inställning är alltså orimlig, och energiministerns inställning i detta viktiga miljöärende är också mycket beklaglig.

Anf. 27 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Sanningen är – tvärtemot vad Ivar Franzén säger – att naturvårdsverket och regeringen säger att Lemi *inte* skall särbehandlas. I stället skall Lemi behandlas precis som alla andra system.

Anf. 28 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag inledde mitt första inlägg här med att visa på de väsensskilda tolkningar som finns när det gäller att bedöma en eftermontering av en katalysator, som trots allt utgör en bit av ett avgasreningssystem. Det gäller alltså inte Lemi-systemet. Självklart är det en naturnödvändighet för naturvårdsverket att hävda detta.

Jag har följt ärendet länge, och jag har deltagit i debatten därför att jag vet hur många bilar praktiskt fungerar i detta sammanhang. Jag har sett motorer på taxibilar som är synnerligen välbehållna efter 400 000 kilometers körning. Det är ett mycket slående bevis för att detta med korrosion och liknande knappast är någonting som man uttröner bättre vid 80 000 kilometer än vid 400 000 kilometer. Det krav som har ställts på varje motorfamilj saknar således all rim och reson.

Det är ju ändå så, att det i dag finns ett mycket stort intresse världen över för det här systemet. Jag vill inte hävda att Lemi-systemet ger just den eller den effekten. Men den slutsats jag kan dra är att systemet har mycket stora möjligheter. Skall då inte vi som vill värna miljön se till att det verkligen blir

den utveckling av Lemi-systemet som är så angelägen när det gäller att dra nytta av fördelarna av systemet på detta område? Det gäller att bl.a. skapa en marknad – låt vara att denna kan vara begränsad – för detta. Man måste ju ha en viss kontroll över det hela. Därmed får vi också erfarenheter av storskalig drift, samtidigt som vi får mycket goda möjligheter till uppföljning. Det är vad det i dag handlar om. Men i stället står man kategoriskt fast vid naturvårdsverkets tolkning av bilavgasförordningen – ingenting annat hjälper. Man skall göra någonting som inte ens finns i sinnevärlden när det gäller kraven på att få detta certifierat. Man har, som sagt, tittat på amerikanska modeller – såvitt jag kan utläsa av de papper som varit tillgängliga för mig.

Vidare finns det väldigt många exempel på att Lemi-vätskan kan ge goda resultat i fråga om våra dieselmotorer. Det finns ju frihet i det avseendet. Jag hoppas således på en utveckling i åtminstone den delen. Kanske får vi då det bevis som behövs för att de stelbenta tolkningarna skall kunna mjukas upp vad gäller våra bensinmotorer.

Jag vill upprepa att jag knappast känner till någon annan miljöåtgärd som är självfinansierande. Det är mycket märkligt om vi som vill värna miljön inte skulle göra särskilda insatser för sådana åtgärder som betalar sig själva. Visserligen förlorar statskassan en del i bensinskatt, men det må det vara värt att förbättra miljön och samtidigt minska importen av olja.

Anf. 29 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Just därför att Lemi-systemet kanske skulle kunna innebära ett mycket värdefullt tillskott – jag har nämligen inte påstått motsatsen, eftersom jag inte vet det – är det så beklagligt att Lemi AB inte vill gå med på att göra ett storskaleförsök i samråd med naturvårdsverket och Svensk Bilprovning enligt den lagstiftning som gäller i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 1988/89:2 om åtgärder för att stärka det internationella miljösamarbetet

Anf. 30 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Hadar Cars har ställt frågor till mig om vilka initiativ regeringen ämnar ta för att stärka det internationella miljösamarbetet med särskild tonvikt på samarbetet i Europa. Jag välkomnar interpellationen, som ger riksdagen och mig tillfälle att diskutera en mycket viktig del av miljöpolitiken. Skogsdöd, algblooming och klimatförändringar är bara några exempel på att miljöskador oftast är gränsöverskridande och endast kan lösas i samförstånd mellan länder.

Låt mig till en början erinra om vad som sägs om de internationella miljöfrågorna i regeringens miljöproposition från i våras (1987/88:85) och som riksdagen ställde sig bakom. Det nationella och internationella arbetet med miljöfrågorna måste gå hand i hand. Det är nödvändigt att alla länder gemensamt söker bemästra de globala och regionala miljöproblemen och att det internationella arbetet bedrivs effektivt och målinriktat.

Sverige har sedan lång tid hårt engagerat sig i det internationella miljöarbetet. Sverige är part i ca 100 styrelser, förhandlings-, arbets- och expertgrupper inom olika mellanstatliga organisationer med global, regional eller subregional anslutning samt i skilda konventioner. I dessa fora deltar vi aktivt och många gånger som en ledande och initiativtagande nation.

Låt mig i detta sammanhang också understryka vikten av det omfattande och värdefulla miljöarbete som bedrivs av folkrörelser, ideella organisationer och vetenskapliga institutioner. Det är ofta i sådana fora viktiga frågor först tas upp till internationell behandling, och de bidrar med sitt arbete till att skapa attitydförändringar i olika länder.

De globala miljöfrågorna växer i betydelse. Världskommissionen för miljö och utveckling, som kom till på bl.a. svenskt initiativ, färdigställde sin rapport *Vår gemensamma framtid* våren 1987.

Sverige driver nu bl.a. i nära nordisk samverkan aktivt att organ inom FN-systemet och nationella regeringar vid utformningen av politik och program skall beakta rapportens huvudbudskap: människans framtid är beroende av en varaktigt hållbar utveckling.

Vid 1987 års generalförsamling föreslog Sverige att FN överväger att ordna en global konferens om miljö och utveckling år 1992. Vi har goda förhoppningar att FN senare i höst skall fatta ett positivt beslut i denna fråga. En viktig uppgift blir att verka för att en ny miljökonferens blir handlingsinriktad till sin uppläggning och uppnår goda resultat.

Det internationella miljötekniska institutet, som nu inleder sin verksamhet, har till uppgift att ytterligare driva på utvecklingen.

Herr talman! Det är en glädje för mig att i denna debatt kunna tillkännage att regeringen nu har utsett ledningen för institutet. Till ordförande i styrelsen har utsetts professorn och universitetskanslern Gunnar Brodin och till direktör professorn och chefen för Beijerinstitutet Gordon Goodman.

De mycket stora risker som sammanhänger med en klimatförändring som följd av människans påverkan framstår alltmer som ett av de stora hoten mot människans miljö. Regeringen ser mycket allvarligt på denna fråga och har bl.a. därför bidragit till att finansiera ett internationellt sekretariat om global förändring inom ramen för Kungl. Vetenskapsakademien. Regeringen avser att ge hög prioritet åt denna fråga i det internationella arbetet, som numera är alltmer uppmärksammat av världens regeringar.

En annan global fråga av största betydelse är skyddet av det stratosfära ozonlagret och minskningen av CFC-användningen. Det är vår avsikt att starkt driva kraven på en internationell avveckling av CFC inom det s.k. Montrealprotokollets ram i syfte att få andra länder att följa den avvecklingstakt som vi i Sverige bestämt, dvs. en fullständig avveckling fram till år 1995. Ett snabbt stopp på CFC-användningen är också ett viktigt bidrag för att begränsa den globala klimatförändringen.

Sverige fäster stor vikt vid miljöarbetet i OECD, inte minst på kemikalieområdet. Jag vill också påminna om att Sverige år 1987 föreslog att en speciell transport- och miljökonferens anordnas av OECD och den europeiska transportministerkonferensen, ECMT. Vi har fått gehör för detta förslag och arbetar nu för att konferensen skall nå konstruktiva resultat.

Samarbetet med våra grannstater om skyddet av den marina miljön i Östersjön och Nordsjön har intensifierats under senare år. Sverige har ofta varit initiativtagare och pådrivande samt aktivt medverkat till ökade åtaganden från strandstaterna att minska sina utsläpp. Vid miljöministerkonferensen för Nordsjön i november 1987 och för Östersjön i februari 1988 – den senare tillkom för övrigt på svenskt initiativ – har ytterligare åtaganden fastställts.

Miljöarbetet på alleuropeisk nivå spelar stor roll och hänger mycket nära samman med den svenska miljöpolitikens utformning. Sverige var en av initiativtagarna till konventionen om långväga luftföroreningar och bl.a. protokollet om nedskärning av svavelutsläppen. Arbetet går nu vidare. I början av nästa vecka äger ett ministermöte rum inom konventionens ram, då ett första stegets kväveprotokoll – också det bl.a. ett svenskt förslag – skall undertecknas. Vi kommer samtidigt att tillsammans med likasinnade även underteckna en deklaration om att vi är beredda att acceptera väsentligt hårdare gränsvärden än vad protokollet föreskriver i sitt första steg. Från nordisk sida kommer vi också då att föreslå att ett ambitiöst internationellt samarbete påbörjas vad gäller dels de s.k. kritiska belastningsgränserna – vad naturen tål –, dels att finna kostnadseffektiva lösningar för regionens försurningsproblem, som underlag för steg två i den internationellt rättsliga regleringen av utsläpp av försurande luftföroreningar.

Regeringen är av uppfattningen att så stor del av miljösamarbetet i Europa som möjligt skall omfatta såväl Öst- som Västeuropa. Det är därför vi fäster så stor vikt vid samarbetet i sådana organ som ECE och den alleuropeiska luftföroreningskonventionen och inom Europeiska säkerhetskonferensens ram.

Det är också i det ljuset man skall se Sveriges samarbete med EG på miljöområdet.

Inom ramen för regeringens allmänna politik vad gäller den västeuropeiska integrationen spelar miljöfrågorna en allt större roll.

Utvecklingen inom EG är nu inne i ett intressant skede. När EG:s regeringschefer i slutet av 1985 enades om den s.k. Europeiska enhetsakten kom miljöskyddet att särskilt framhåvas. Under senare tid har också EG fattat viktiga miljöbeslut, t.ex. vad gäller rökgasrening för stora förbränningsanläggningar.

Den 20 september i år avgjorde EG-domstolen ett uppmärksammat mål som riktats mot Danmark vad gäller krav på returglassystem för öl och läskedrycker. Utslaget blev en seger för Danmark och måste uppfattas som tämligen långtgående i beaktande av miljöintressen i förhållande till andra EG-intressen.

Rent allmänt kan konstateras, att genom utvecklingen inom EG har motsträviga medlemmar tvingats inse att den s.k. inre marknaden i många fall kräver en högre skyddsnivå än man skulle ha varit beredd att överväga enbart med hänsyn till miljön.

Sveriges samarbete med EFTA och EG på miljösidan har stärkts under senare år. Sverige stöttade aktivt det holländska förslaget att sammankalla en västeuropeisk miljöministerkonferens i Noordwijk i oktober 1987 och spelade i egenskap av ordförande i EFTA en central roll för konferensens

framgång. Arbetet bedrivs nu vidare – med bl.a. regelbundna möten på hög tjänstemannanivå – och ett nytt miljöministermöte planeras att äga rum under år 1989. I detta arbete har Sverige varit – och är – tongivande.

Miljö- och energidepartementet har tagit initiativ till en jämförande analys av EG:s miljöpolitik och den svenska miljöpolitiken. De svenska kontakterna med bl.a. EG-kommissionen kommer att bli tätare. På några områden har svenska erfarenheter och lösningar vunnit EG:s intresse och sedan återkommit i Kommissionsförslag till medlemsländerna.

Självfallet är vår strävan att där förutsättningar finns söka enas om gemensamma regler och åtaganden. Som jag redan har sagt ovan sker ju dessutom den största delen av det miljövårdsarbetet i regionala och globala fora, där såväl EFTA- som EG-länderna deltar.

I en del fall är det dock ofrånkomligt att Sverige och EG intar olika hållningar. Även mellan EG-länderna är detta möjligt i många miljöfrågor enligt den reviderade Romtraktaten. Jag ser inte heller detta som något avgörande eller stort hinder för ett närmare samarbete. När starka miljöskäl talar för att vi i Sverige måste vidta åtgärder som avviker från EG:s kommer vi att göra så, som var fallet med avgasrening av personbilar. Det viktiga är att vi i god tid informerar bl.a. EG och gör allvarliga försök att komma fram till gemensamma lösningar.

Det nordiska miljösamarbetet har intensifierats under senare år. Återigen är det Sverige som är pådrivande i arbetet. Den svenska regeringens syn i sakfrågorna är känd för riksdagens ledamöter sedan behandlingen av regeringens miljöproposition i våras. Som alla vet innebär dock varje förhandling ett givande och tagande, och man når i allmänhet inte så långt som man själv önskar.

Regeringen fäster vidare stor vikt vid de bilaterala kontakterna, främst med länderna i vårt närområde. Bl.a. håller nu ett regeringsavtal med Sovjetunionen på att framförhandlas.

Låg mig, herr talman, avslutningsvis försäkra Hadar Cars att regeringen även framöver avser att aktivt delta i det internationella miljövårdssamarbetet. Det är alldeles uppenbart att vi inte utan långtgående internationella överenskommelser kan lösa de miljöproblem Sverige står inför.

Anf. 31 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag vill framföra mitt tack för ett utförligt och i flera avseenden klarläggande svar från statsrådet Dahl. Jag vill, liksom hon, understryka miljöfrågornas globala betydelse. Inte minst gäller det kampen mot koldioxiderna, mot den drivhuseffekt som jorden kan komma att utsättas för och som redan är på väg.

Det är därför bra att Birgitta Dahl anger att regeringen ser mycket allvarligt på den frågan. Att hon i svaret också gav en del upplysningar om personfrågor av intresse för riksdagen i den här saken var också trevligt.

Jag vill erinra om att Torontokonferensen konstaterade, att drivhuseffekten – om den utvecklas i full skala – vore en katastrof som endast kunde jämföras med fullt kärnvapenkrig. Det är en ganska långtgående jämförelse för att komma från vetenskapsmän.

Därför är det en naturlig önskan att också vi i Sverige bidrar till att

reducera riskerna för en omfattande växthuseffekt. Riksdagen har ju fattat beslut om att vi inte skall öka utsläppen av koldioxid, och jag utgår ifrån att regeringen är inställd på det. Om regeringen ser drivhuseffekten så allvarligt som statsrådet anger kommer man – det utgår jag ifrån – att vidta alla åtgärder för att minska utsläppen av koldioxid från svensk sida, så att vi verkligen ger vårt bidrag till att undvika de faror som drivhuseffekten medför.

Jag noterar också det positiva svaret när det gäller freon, CFC-gaserna. Montreal-protokollet är i och för sig bra, men det var inte särskilt långtgående. Det har sagts mig att EG skulle vara berett att uppfylla det protokollet – men självfallet kan jag vara felorienterad på den punkten. Men även om EG är berett att uppfylla det protokollet tycker jag inte att detta är tillräckligt.

Det gläder mig därför att kunna notera att EG:s industriorganisation, där Industriförbundet och SAF är medlemmar, för sin del förklarar sig beredd att vara med om att kraven skärps. Det öppnar förvisso möjligheter. Jag tycker bara att det är synd att Sverige inte på samma sätt som medlemsstaterna kan vara med i de diskussioner som på det här området förs inom EG.

Det är bra, herr talman, att vi snart får en jämförelse av miljöreglerna inom Sverige och EG.

I sitt svar konstaterar statsrådet för det första att miljöfrågorna får allt större betydelse inom den västeuropeiska integrationen. För det andra nämns det i svaret att utvecklingen inom EG nu är inne i ett intressant skede och att EG redan i 1985 års enhetsakt särskilt framhöll miljöskyddet. För det tredje sågs att EG under senare tid fattat viktiga miljöbeslut, bl.a. när det gäller kampen mot luftföroreningar. För det fjärde konstateras att EG:s miljöpolitik inte bör ses som något stort eller avgörande hinder för ett närmare samarbete mellan Sverige och EG. För det femte framhåller statsrådet Dahl att de svenska kontakterna med EG-kommissionen om miljöfrågorna kommer att bli tätare. För det sjätte säger Birgitta Dahl, om jag förstod rätt, att Sverige inom miljöområdet eftersträvar gemensamma lösningar med EG.

Jag noterar allt detta med tillfredsställelse; jag tycker det är bra om jag får bekräftat att jag på dessa punkter har uppfattat svaret rätt vad gäller regeringens ambitioner.

Jag tror också att vi gemensamt kan glädja oss åt att en person som i de här sammanhangen länge fungerat som bromskloss – jag tänker på Storbritanniens premiärminister Margaret Thatcher – att döma av de uttalanden hon nyligen gjort skulle ha vaknat upp i miljöfrågorna. Vi har ännu inte sett några konkreta resultat av det, men det är självfallet av stort värde om hon inte bara muntligt utan också i handling skulle visa sig mer intresserad av att komma till rätta med miljöproblemen än hon hittills varit.

Birgitta Dahl hävdar att svenska erfarenheter och lösningar inom miljöområdet vunnit EG:s intresse och återkommit i kommissionsförslag. Jag tycker det vore intressant att höra vad statsrådet här syftar på. Det är naturligtvis roligt för denna kammare att veta vilka kommissionsförslag som Sverige kan ta åt sig, i varje fall, en del av äran av.

Anf. 32 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag skulle vilja fråga om statsrådet planerar att göra en översyn av Sveriges internationella miljöbevakning.

Ambassaderna har ju lantbruksråd som ser närmare både på lantbruksfrågorna och på miljön. Men efter departementsförändringen här i Sverige kanske det vore lämpligt att se över den bevakningen och också att intensifiera den.

Hadar Cars efterlyste en dynamik i näringslivet som skulle ge tillväxt och därmed också vara bra för en miljöförbättring. Brundtlandrapporten ger ju möjligheter av ett helt annat slag än restriktioner för näringslivet. Jag skulle vilja betona – jag tror att Birgitta Dahl instämmer med mig på den punkten – att ett kraftfullt agerande från regeringarna i världen när det gäller lagar som ställer hårda miljökrav i form av stadganden om avgifter och andra belastningar på näringslivet så fort man skadar miljön kommer, om finansieringsmöjligheter ställs till förfogande på olika sätt där det behövs, att leda till en förnyelse av näringslivet, till en ekologisk strukturomvandling av näringslivet, som kan vara en motor för en framtida tillväxt. Jag skulle gärna vilja vända på resonemanget att vi först måste ha tillväxt och därmed få pengar att klara miljön – i själva verket är det så att hårda miljökrav kommer att leda till en tillväxt som är av ett gott innehåll och både förnyar industrin och räddar vår värld.

Sverige har en framsynt energipolitik. Vi har beslutat om ett uthålligt energisystem i Brundtlandrapportens anda, dock med en viss fördröjning som jag mycket beklagar. Men internationellt har Sverige en slagsida åt det icke hållbara systemets sida. Vi är väl företrädna i de internationella organ som arbetar för kärnkraften. Jag tänker då på FN:s atomenergiorgan i Wien, IAEA, och också på internationella strålskyddsunionen, ICRP. Det är mycket viktigt att vi balanserar våra åtaganden där med ett stort och extra kraftfullt åtagande när det gäller förnybar energi, vilket bättre stämmer överens med Sveriges riksdags beslut.

Jag har själv i FN kontaktat de organ som arbetar med "new and renewable energy sources", dvs. nya och förnybara energikällor. De lever ett ganska anonymt liv, och man sade också att det inte fanns något större stöd från svensk sida för detta. Jag skulle gärna vilja få en kommentar från Birgitta Dahl om hon har planer på att förstärka Sveriges agerande internationellt just när det gäller de förnybara energikällorna.

Anf. 33 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag vill först säga att det är mycket glädjande att enigheten kring de grundläggande frågorna tycks vara stor här i kammaren. Vi var också, Hadar Cars, när riksdagen i vintras behandlade regeringens proposition, överens om att detta arbete mycket väl kan ske i de former Sverige har valt utan ett fullt medlemskap. Jag tycker att vi borde kunna enas om att vi skall utnyttja de möjligheterna maximalt. Det är i varje fall vad regeringen gör och försöker göra. Vi ser allt fler exempel på framgångar. Det är dynamik i utvecklingen i Sverige, i EG och i hela Europa. Visst finns det också motgångar, men framför allt ser vi just nu framgångar.

Låt oss komma överens om att när Margaret Thatcher – och andra – också

kommer in i den dynamiska processen så skall hon välkomnas som den förlorade dottern till fadershuset. Då skall det gamla vara glömt så att man skall kunna inrikta sig på nya, bra lösningar. Men vi vill ju se konkreta resultat. Det är det viktiga.

Hadar Cars efterlyste praktiska exempel. Jag skall bara nämna ett. Sverige bestämde sig för att införa märkning av miljöfarliga batterier. Vi lyckades ena de nordiska länderna om en lösning på detta område, och vi notifierade GATT. Under denna process blev EG intresserat och bestämde sig för att man skulle införa märkning av miljöfarliga batterier. Vi har nu också kunnat komma överens med EG om hur denna märkning skall se ut genom att vi på ett par punkter när det gäller millimeterstorlek och färg tillgodosett EG:s önskemål. Detta är ett av många exempel på den roll vi faktiskt kan spela:

Ett annat exempel är just CFC-programmet. När Montrealprotokollet undertecknades ansågs det enligt de besked vi hade fått att arbetet skulle ta mycket lång tid. Vi lyckades inte uppnå mer än att man till år 1998 skulle åstadkomma en halvering. Sveriges beslut att avveckla CFC-användningen till år 1994 och vår metod att redovisa hur detta skulle kunna ske på praktiskt sätt ledde till ett erkännande från den internationella kemiindustrin att det faktiskt går klara detta. Detta har tillsammans med forskarnas nya larmrapporter gjort att det nu finns allt fler som är beredda att ta ytterligare steg. Sverige inledde en sådan process omedelbart, och stödet för detta vidgas. Jag vill dock säga att det är viktigt att vi nu ser till att tillräckligt många ratificerar så att det första avtalet skall träda i kraft. Det är ännu inte tillräckligt många, bl.a. saknas ännu EG, men vi har goda förhoppningar om att de länderna skall komma med i tid för att avtalet skall träda i kraft den 1 januari.

När det gäller drivhuseffekten och hotet om klimatförändringar så har Sverige en mycket genomtänkt strategi. Beslutet att avveckla CFC som i Sverige svarar för hälften av drivhuseffekten, den som vi skapar själva, är ett sådant effektivt medel i denna strategi. Ett annat är att vi liksom riksdagen ställer kravet att omställningen av energisystemet skall ske utan att utsläppen av klimatpåverkande eller försurande ämnen ökar. De skall helst minska. Naturvårdsverket och energiverket har därför i förra veckan fått i uppdrag att för regeringen redovisa klart och tydligt hur omställningen av energisystemet skall genomföras så att dessa mål uppfylls. Jag hade så sent som i går en överläggning med ledningarna för dessa två myndigheter och statens vattenfallsverk om hur detta arbete skall bedrivas på ett sådant sätt så att det kan ingå i redovisningen inför riksdagen år 1990.

Våra insatser på trafikområdet är också av strategisk betydelse för att motverka drivhuseffekten. De svarar för en betydande del – och en ofta försummad del. På andra håll i världen är jordbruket mycket viktigt.

Jag vill till Birgitta Hambraeus säga att det knappast är genom att hålla oss borta från IAEA och ICRP som vi kan göra en nyttig insats för att balansera andra tendenser och intressen. Vi brukar utnyttja också dessa fora för att framhålla att framtidens energiförsörjning måste grunda sig på andra alternativ än både kärnkraft och fossila bränslen. Vi har också arbetat mycket målmedvetet med de frågorna inom IAEA och naturligtvis inom FN-systemet som helhet. Våra insatser där kommer att intensifieras. Det är självfallet så att de nya krav som ställs av omsorg om miljön innebär en chans

till förnyelse av industrin och industrisamhället och en chans för u-länderna till utveckling på helt andra villkor än de skulle få om de gjorde om våra misstag.

Jag vill slutligen säga att vi redan förra hösten instruerat våra ambassader om ökad miljöbevakning. Liksom i regeringskansliet och hos myndigheterna här hemma skall detta genomsyra deras och de tekniska attachéernas arbete. Vi har alltså sett till att detta som Birgitta Hambraeus ber om redan är gjort.

Anf. 34 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag vill också tacka miljöministern för den mycket ingående och rikhaltiga beskrivning hon har givit av det internationella miljöarbetet. Svaret innehåller ju både glädjeämnen och bekymmer och det är ju så som det tyvärr ser ut i världen i dag när det gäller miljöfrågorna.

Att jag tar till orda beror bl.a. på att jag vill berätta att parlamentariker från Norden i samarbete med de nordiska industriförbunden häromdagen hade en konferens där vi just diskuterade hur industrin i de nordiska länderna tillsammans med myndigheter och politiker skulle försöka höja ambitionsnivån i industrins kamp mot miljöskador och miljörisker. Det fanns mycket positivt i den dialog som där kom till stånd. Det visade sig att de nordiska industriförbunden är beredda att arbeta internationellt i olika branschorganisationer och industrisammanslutningar för att ta itu med miljöriskerna överallt i världen.

Vad som däremot är negativt är kanske att t.o.m. de nordiska industriförbunden är tveksamma till ett freonförbud, och man kan tyvärr inte riktigt följa Brundtlandkommissionens princip att man bör använda den bästa miljövänliga teknik som något land har utvecklat och alltså följa det land som har kommit längst. Det är i sådana frågor som vi politiker måste sätta åt industrin och försöka påverka den att komma längre i sitt miljöengagemang.

I övrigt vill jag här också gärna instämma i det som sägs på sid. 2 i det utdelade svaret om att Sverige både i Norden och ute i Europa ofta deltar mycket aktivt "som en ledande och initiativtagande nation". Det vill jag gärna intyga. Det är på det sättet, och det gläds man åt när man reser utanför Sveriges gränser.

Jag tycker också att det är positivt att här få veta att det bredvid kväveprotokollet, som man nu skall fatta beslut om i ECE och som ur svensk synvinkel inte går så särskilt långt, kommer att lämnas en sidodeklaration med högre krav. Det är utmärkt, eftersom det kan vara en vägvisare för andra länder. Jag tror också att det vore mycket bra om vi t.ex. tillsammans i denna kammare kunde förmå industrin i Sverige att i sin syn på konkurrensneutralitet hela tiden försöka uppnå en konkurrensbalans på ständigt lägre utsläppsnivå. När det gäller miljöfrågorna är det samma förhållande som när man försöker sänka terrorbalansens nivå.

Med anledning av den diskussion som under de senaste dagarna har ägt rum om det nordiska miljöarbetet vill jag säga att man i och för sig ibland kan beklaga att de nordiska regeringarna måste fatta konsensusbeslut, eftersom det ofta blir en avtrubning om inte alla länder vill gå lika långt. Speciellt beklagligt är det för Sveriges del.

Jag vill i detta sammanhang gärna understryka Danmarks stora betydelse som vägröjare inom EG. Danmark har tillsammans med de övriga länderna i Norden på något sätt varit modellbildande för EG i kampen mot miljöriskerna. Danmark har ju också skapat möjligheten inom EG att av miljöhänsyn bryta mot majoritetsbeslut. Bestämmelsen i enhetsakten som möjliggör detta är mycket viktigt. Jag tycker att vi skall tacka danskarna för detta.

Jag vill avsluta med att säga att det beslut som fattades häromdagen i Oslo, att man önskar att få en ännu bättre plan mot havsföroreningar, var viktigt, eftersom de nordiska länderna måste ha mycket hög ambitionsnivå när det gäller havsföroreningar. Det skall bli en internationell konferens med deltagande av länder i både Östeuropa och Västeuropa och då vill vi gärna visa vägen till långtgående insatser mot havsföroreningar. Jag hoppas, och är nästan säker på, att vår svenska miljöminister också har förståelse för de nordiska parlamentarikernas inställning. Vi vill försöka att förmå de nordiska länderna att gemensamt gå ännu längre när det gäller kampen mot havsföroreningar.

Anf. 35 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Det är mig fullständigt främmande att vi från svensk sida inte skulle tala om, och det med viss stolthet, vad vi gör på miljöområdet. Sverige är ett land som är tekniskt och även miljöpolitiskt väl utvecklat. Det är lättare för ett litet land att vara det än för ett stort land där beslutsproceduren är mer omfattande. Vi skall också tillvarata möjligheten att fortsättningsvis vara pådrivande. På den punkten finns det alltså, såvitt jag förstår, alltså icke någon skillnad mellan Birgitta Dahl och mig.

Det som gör EG särskilt intressant är bl.a. att man, enligt enhetsakten, inom miljöområdet kan fatta majoritetsbeslut i ministerrådet. Länderna har där olika röstetal som står i viss relation till folkmängden. Man kan genom denna beslutsordning få med de länder som är mest ovilliga; tvinga på dem bestämmelser på miljöområdet som dessa länder annars inte skulle anta. Där skiljer sig EG på ett centralt och viktigt sätt ifrån internationella konferenser, där inget land kan tvingas, utan där de beslut man kommer fram till är beroende av de länder som vill gå minst långt. Det blir då den minsta gemensamma nämnaren som blir bestämmande. Som exempel kan nämnas resultatet av Montreal-konferensen.

Inom EG kan man gå väsentligt längre, eftersom man kan köra över de mest ovilliga genom att förlägga dem att gå längre. Jag tycker att detta är värt att notera.

Det förhållandet att EG på så sätt lyfter genomsnittet när det gäller åtgärder för att komma till rätta med miljöproblemen innebär inte heller – vilket också Birgitta Dahl har framhållit – något hinder för att de stater som så önskar går ännu längre, såvitt detta inte leder till handelshinder. EG-domstolens beslut beträffande Danmark och returglasen är ett klart uttryck för just detta att man kan gå längre.

Vidare har vi miljösamarbetet med öst, där EG redan i dag spelar en dominerande roll. Ett sådant samarbete är ju beroende både av överföring av tekniskt kunnande och av krediter. Det är i kraftfältet mellan EG och Comecon-länderna som viktiga beslut som rör vår egen miljö kommer att fattas. Här står Sverige utanför.

Sverige kan inte i dag tillsammans med Västtyskland, Holland och Danmark vara med och höja den gemensamt överenskomna nivån för miljön inom EG. Sverige kan inte inom t.ex. Europaparlamentet driva opinionsarbete inom EG. Sverige kan inte heller i särskilt hög grad påverka de för vår egen miljö viktiga beslut som kommer att fattas av EG och Comecon-länderna i miljöfrågor. Därför undrar jag hur länge vi skall vara tillfreds med den ordningen. Är Birgitta Dahl tillfreds?

Anf. 36 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Det är utmärkt att den här översynen redan är gjord på ambassaderna. Om jag förstod statsrådet rätt har det också resulterat i en intensifiering av bevakningen.

Det är självklart att vi skall delta i IAEA:s arbete, eftersom det är en oerhört viktig uppgift att försöka hindra spridning av kärnvapen. Däremot borde Sverige självfallet i FN agera för att IAEA skall slippa den dubbla och helt omöjliga rollen att både hindra spridning av kärnvapen och underlätta spridningen genom att föra ut kärnkraftteknik över världen. Det är märkligt att regeringen inte vill aktivt arbeta inom FN för att ändra IAEA:s instruktion. Jag konstaterar med glädje statsrådets uttalande att vi i FN:s olika organ skall intensifiera vårt arbete med de förnybara energikällorna, och jag ser fram emot att i höst i FN närmare kunna studera på vilket sätt vi kan intensifiera vårt arbete där.

Anf. 37 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det allra bästa sättet att främja utvecklingen är det praktiska exempel som vi själva utgör, genom att visa att en omställning av energisystemet bort från både kärnkraft och fossila bränslen är möjlig. Vi möter allt större intresse. Till att börja med möttes vi mest med överseende – och faktiskt i många organ ofta med hänskratt.

I mitt förra inlägg till Hadar Cars glömde jag att säga, att när de myndigheter som nu har fått i uppgift att redovisa hur en miljöanpassad energiomställning ser ut har kommit in med den redovisningen, skall den diskuteras av regeringens miljöberedning. Som jag meddelade i den allmänpolitiska debatten kommer vi att inbjuda riksdagens partier till att inom miljöberedningens ram granska det här. Vi gör det särskilt med tanke på hur viktig den här frågan är för oss alla här i riksdagen.

Till Grethe Lundblad vill jag säga att jag tycker att parlamentarikernas behandling av ministerrådets förslag har varit nyttig. Parlamentarikerna tillstyrker faktiskt den allmänna miljöplanen, där vi har nått bättre resultat i form av konkreta åtaganden. Våra åtgärder mot havsföroreningar har inte varit tillräckligt bra. Jag hoppas att överläggningarna i Helsingör skall ge den kraft som behövs för att vi skall kunna gå ett steg längre. Jag har redan skrivit till mina kolleger, dels för att påminna om det möte vi skall ha dagen före sessionen, dels för att föreslå att vi, när vi träffas i Sofia under de närmaste dagarna för kväveförhandlingarna, skall ha en första diskussion om hur vi skall kunna motsvara parlamentarikernas krav.

Så till beslutsformen. Jag har faktiskt träffat kolleger inom EG som sagt att de skulle önska att Sverige fanns med till deras hjälp, för att med

majoritetsbeslut tvinga fram en bättre tingens ordning. Jag har också varit med om andra internationella – ja, t.o.m. nordiska förhandlingar – då jag har önskat att det vore möjligt att hjälpa till. Men ibland befinner vi oss i minoritet, och då kan vi inte ge någon hjälp. Dock vill jag med kraft hävda att vi, i de former vi själva har valt av omsorg om säkerhetspolitiken – vilken är till nytta inte bara för oss själva utan även för omvärlden – har möjlighet att påverka utvecklingen. Det är viktigt att vi slår fast detta och inte genom olika uttalanden gör den möjligheten mindre än den är.

Jag kan försäkra att vi kommer att utnyttja denna möjlighet maximalt. Det är en styrka för den svenska regeringen att vi har en riksdag bakom oss som är så engagerad i miljöfrågorna. Det är inte alla regeringar förunnat.

Anf. 38 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Sveriges mål, att komma bort från koldioxid och kärnkraft, är en mycket ambitiös målsättning. Det är önskvärt att vi kan uppnå detta mål, och jag delar förhoppningarna om detta. Men jag ser ännu betydande problem på vägen, innan vi kan realisera det målet.

Birgitta Dahl säger att det redan finns de från andra länder som med intresse och, om jag förstod det rätt, växande respekt följer det vi gör på detta område. Det är utmärkt om det förhåller sig så. Jag ser alltså huvudsakligen svårigheter med att klara de mål som vi är överens om. Jag kan tänka mig att vi så småningom tvingas till en prioritering mellan de olika målen. Då får vi se i vilken mån vi kommer att vara överens.

Det är mycket bra att vi gör vad vi kan för att påverka utvecklingen, både globalt och i vår omedelbara omvärld. Jag tänker på den region som kallas för Europa. Vi skall inte missa några tillfällen till det. Det förhållandet att vi själva, på grund av den säkerhetspolitik som vi har valt, inte har det inflytande och den ställning i de här sammanhangen som annars varit möjlig får inte hindra oss från att utnyttja de kort vi alltså har kvar och att spela dem så skickligt vi kan. Men det är naturligtvis värt att notera att vi på grund av den politik som vi hittills har valt inte med full kraft kan tillvarata de möjligheter som annars skulle ha stått oss till buds för att göra insatser som skulle fått ännu större betydelse för vår egen miljö och som skulle ha påverkat utvecklingen i Europa. De utsläpp som skadar vår miljö mest kommer i stor utsträckning från Europa. Jag noterar att Birgitta Dahl har gjort de erfarenheterna. Jag tycker att det är intressanta erfarenheter som hon redovisar.

Anf. 39 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag säger inte detta i provokativt syfte, Hadar Cars. Men jag har inte upplevt att våra möjligheter att påverka utvecklingen är otillräckliga. Låt mig säga som Edith Södergran: Det tillkommer mig inte att göra mig mindre än jag är. Den som har störst inflytande har det oftast i form av praktisk handling och där har Sverige en fördel som vi utnyttjar.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Anmälades och bordlades
Proposition
1988/89:24 om ändring i lagen (1984:351) om totalisatorskatt

Prot. 1988/89:17
28 oktober 1988

*Meddelande om
interpellationer*

17 § Anmälades och bordlades
Förslag
1988/89:13 Riksdagens förvaltningskontors förslag angående ökat stöd till riksdagens ledamöter
Redogörelse
1988/89:5 Riksdagens förvaltningskontors redogörelse för verksamhetsåret 1987/88

18 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 27 oktober

1988/89:39 av *Börje Hörnlund* (c) till arbetsmarknadsministern om landsbygdens utveckling:

Den koncentrationsinriktade politik som bedrivits efter regeringsskiftet 1982 har i hög utsträckning haft udden riktad mot landsbygden som avfolkats alltmer. Företrädare för regeringen har samtidigt med framträdanden i samband med aktiviteter, som anordnats med anledning av den pågående landsbygdskampanjen, talat om vikten av att stödja landsbygdens utveckling.

Dåvarande industriministern, Thage G Peterson, framhöll i sitt tal, då budkavlar från landets alla delar överlämnades till företrädare för de politiska partierna, "att 35 000 människor har deltagit i studiecirkelar, vars syfte är att ta fram lokala handlingsplaner och utvecklingsprojekt. Uppemot 150 000 människor har varit med i lokala utvecklingsgrupper. Uppemot 800 bygdekommittéer har anslutit sig till den Nationella Folk rörelsekommittén."

Industriministern underströk vidare att "Hela Sverige skall leva-kampanjen är den största mobiliseringsrörelsen någonsin på den svenska landsbygden. Nu måste vi också se till att den kraften hålls vid liv också i framtiden".

Den enda konkreta åtgärd som industriministern aviserade från regeringens sida var dock att den regionalpolitiska utredningen skulle få pröva de uppslag som kommit fram via landsbygdskampanjen. Detta innebär att konkreta beslut i anledning av kampanjen kan fattas först om 2-3 år.

Regeringens passivitet och ovilja är mot bakgrund av dåvarande industriministerns uttalande förvånande. Ett bibehållet engagemang och en fortsatt framtidstro hos de många människor som deltagit i landsbygdskampanjen förutsätter att de idéer och intentioner som presenterats omsätts i konkret handling. Ett fortsatt utredande leder till att entusiasmen svalnar och att planerade insatser inte kommer till stånd. Regeringens handlande kan

karaktiseras med det gamla ordspråket "medan gräset gror dör kon".

Bristen på vilja till konkreta insatser från regeringens sida är djupt oroande. Utarmningen av landsbygden har under det socialdemokratiska regeringsinnehavet gått mycket långt. I stora delar av landet krävs kraftfulla och omedelbara insatser. Utflyttningen måste vändas i inflyttning om inte många kulturbygder skall dö ut inom några få år.

Regeringens hantering av landsbygdskampanjen är emellertid helt i linje med den politik man tidigare bedrivit. Man har fattat ett stort antal beslut som varit negativa för landsbygden, samtidigt som man i ord talat om landsbygdens betydelse och vikten av en levande landsbygd.

Från centerpartiets sida har föreslagits kraftiga insatser i syfte att förstärka landsbygdens infrastruktur genom satsningar på skola, vägar, kommunikationer, skatteutjämning, småföretagsamhet m.m. Centerpartiet har även föreslagit att 100 milj. kr. skall anvisas för projekt som syftar till utveckling av landsbygden, och som inte kan finansieras via de ordinarie regionalpolitiska anslagen. Dessa medel skulle bl.a. kunna användas till stöd för att fullfölja och utveckla de förslag som kommit fram inom landsbygdskampanjen. Centern har också krävt höjda länsanslag, vilka delvis kan utnyttjas för satsningar på landsbygden.

Något gehör för dessa intentioner har vi hittills inte vunnit. En satsning på att utveckla landsbygden är dock både en överlevnads- och en miljöfråga av avgörande betydelse för samhällsutvecklingen i stort.

Med anledning av vad som ovan anförts vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

Avser regeringen att på något sätt medverka till att de förslag och intentioner som framkommit inom landsbygdskampanjen "Hela Sverige skall leva" kan fullföljas omedelbart?

1988/89:40 av *Rune Thorén* (c) till bostadsministern om ökad tillgång till bostäder för ungdomar:

Dagens situation på bostadsmarknaden präglas av en stor bostadsbrist i många kommuner. Avgörande för utvecklingen har varit den starkt koncentrationsdrivande ekonomiska politik som förts.

Bostadsbristen är inte längre ett problem enbart för storstadsområdena, även om bristen är mest markerad där. Sedan 1982 har antalet kommuner som rapporterat bostadsbrist till bostadsstyrelsen ökat varje år.

Enligt senast tillgänglig statistik står ungefär 450 000 människor i bostadskö över hela landet, varav 138 000 är ungdomar.

De som drabbas värst av bostadsbristen är ungdomarna. Enbart i Stockholm rapporteras 48 000 bostadssökande ungdomar stå i kö. Av dessa 48 000 uppges 42 000 sakna egen bostad.

Socialdemokraterna har haft regeringsansvaret under de år som dagens problem på bostadsmarknaden har skapats och bär därmed ansvaret för denna utveckling.

Efterfrågan på bostäder har inte i rätt tid mötts med ett ökat bostadsbyggande. Regeringen framhåller att bostadsbyggandet nu ökar i snabb takt. Det skall då sättas i relation till att nybyggnadstakten 1982-1985 varit mycket

låg. 1985 var nyproduktion av lägenheter den lägsta sedan 1940-talet.

Om bostadsbyggandet haft samma omfattning under den socialdemokratiska regeringsperioden som 1982, när centern var i regeringsställning, skulle det nu ha funnits ca 60 000 fler lägenheter i Sverige.

Behovet av lägenheter från en växande grupp ungdomar och ökad andel ensamhushåll har av regeringen mötts med en politik som genom förändrade låneregler stimulerat till sammanslagningar av små lägenheter till större. Medan andelen små lägenheter minskat har antalet ungdomar ökat.

De åtgärder som regeringen vidtagit har inte gett avsedd effekt. Ungdomsbostadsstöd, lagen om kommunal bostadsanvisningsrätt, ytterligare utredande m.m. ökar inte tillgången på bostäder för ungdomar. Regeringens inriktning mot ytterligare regleringar och tvingande lagregler tenderar snarare leda till en ökad byråkrati i kommunerna, till men för de bostadssökande.

Från centerpartiets sida har vi däremot föreslagit ett antal konkreta åtgärder som syftar till att öka tillgången på bostäder för ungdomar till en rimlig kostnad på både kort och lång sikt. Centerpartiet har bl.a. föreslagit att ett stimulansbidrag till kommunerna införs i syfte att öka byggandet av mindre lägenheter, ett förmånligt bosparande för ungdomar, förändrade låneregler i avsikt att bevara resp. byggande av fler smålägenheter, stopp för kontorisering, utnyttjande av vindsvåningar m.m. Centerpartiet har presenterat ett konkret åtgärdsprogram för att förbättra bostadssituationen för ungdomar, vilket framför allt är av betydelse i storstadsregionerna.

Centerpartiet har bl.a. med anledning härav föreslagit införande av en överhettningsavgift på byggande av lokaler i de mest expansiva delarna av Stockholms län. Intäkterna skulle återföras till regionen för bl.a. investeringar i bostadsbyggande. Dessa förslag har avslagits av riksdagens majoritet.

Motiven för vårt förslag är bl.a. att många ungdomar och unga familjer flyttat till storstadsregionerna. Storstadskommunerna får därigenom en åldersstruktur som ställer ett allt större krav på investeringar i bostäder, skolor, barnomsorg etc. Genom den socialdemokratiska koncentrationspolitiken och den därav följande ökande regionala obalansen har många enskilda människor oförskyllt försatts i en ohållbar social situation genom den överhettning – med bl.a. en akut bostadsbrist som följd – som skapats i storstadsregionerna.

Med anledning av vad som ovan anförts vill jag fråga bostadsministern:

Vilka konkreta initiativ avser regeringen vidta i syfte att öka tillgången på bostäder för ungdomar för att komma till rätta med den akuta bostadsbrist som råder i många kommuner som en följd av den förda koncentrationspolitiken?

1988/89:41 av *Per-Ola Eriksson* (c) till statsrådet *Anita Gradin* om småföretagens situation vid ökad integration med EG:

Strävandena till en ökad europeisk integration på olika områden är positiva. Intresset för dessa frågor har också påtagligt ökat i den svenska politiska debatten. Det är emellertid viktigt att konstatera att den ökande integrationen i Västeuropa inte får en sådan inriktning att koncentrationsten-

denserna inom samhälle och näringsliv ytterligare förstärks.

I en informationsskrift, utgiven av utrikesdepartementet, konstateras att det bland EG:s medlemsländer och regioner föreligger stora skillnader vad avser industristruktur. Det framhålls i skriften att det i dag inom EG finns stora problem inom tunga industrigrenar. Vidare understryks att en av avsikterna med att förverkliga den interna marknaden är att genom fusioner och etableringar över nationsgränserna skapa förutsättningar för en konkurrenskraftig industri.

Detta kan inte tolkas på annat sätt än att inriktningen är att en ökande koncentration från EG:s sida upplevs som positiv. De stora svenska företagen kan också genom storlek, finansiell styrka och internationella kontakter på olika sätt etablera sig inom EG. De mindre företagen har inte dessa möjligheter och riskerar vid en medveten koncentrationsdrivande politik slås ut antingen genom nedläggning eller genom att bli uppköpt av ett större företag.

I den svenska debatten har inte frågan om formerna för småföretagens medverkan och möjligheter att på ett positivt sätt delta i integrationssträvandena diskuterats tillräckligt – inte heller de effekter detta kan få på den regionala utvecklingen i Sverige.

De senaste åren har koncentrationen av människor till storstadsområdena varit påtaglig. Den förda ekonomiska politiken har också resulterat i en stark makt- och ägarkoncentration inom näringslivet genom bl.a. ett stort antal företagsfusioner. Detta har påverkat balansen mellan olika regioner i landet. I ett framtidsperspektiv med ökad integration mellan Sverige och EG bör därför den regionala utvecklingen bedömas.

Småföretagen har små möjligheter att av egen kraft och med bevarad självständighet få del av EG:s marknad. De har inte samma resurser som de stora företagen att möta de krav och regler som ställs från EG:s sida. Småföretagen har redan problem med att möta de krav som ställs från svenska myndigheter och den svenska byråkratin. Byråkratin inom EG tenderar att vara än mer svårgenomtränglig.

I den tidigare nämnda skriften redovisas att det inom berörda departement inletts en genomgång av vilka konsekvenser som EG:s planer på att genomföra den inre marknaden skall få för svensk del. Någon redovisning av hur regeringen avser att skapa förutsättningar för att även småföretagen på ett positivt sätt skall kunna delta i de västeuropeiska integrationssträvandena finns inte. Någon bedömning av effekterna på redan utsatta regioner i Sverige finns inte heller.

Med anledning av vad som anförts vill jag fråga statsrådet:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta så att de mindre företagen med bibehållen självständighet får del av de positiva effekter en ökad integration med EG kan ge för Sverige?

Vilken regionalpolitisk ambition vill regeringen lägga fast för vårt land inför de fortsatta överläggningarna med EG?

Vilka initiativ avser regeringen vidta så att de mindre företagen, inom ramen för ett vidgat europeiskt samarbete med en alltmer koncentrerad industristruktur på EG:s inre marknad, kan medverka till att målet regional balans i Sverige uppnås?

På vilket sätt får småföretagen delta i det arbete som igångsatts inom regeringskansliet för att analysera de konsekvenser EG:s planer på en inre marknad kan få för svensk del?

Prot. 1988/89:17
28 oktober 1988

Meddelande om frågor

19 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 28 oktober

1988/89:158 av *Hugo Bergdahl* (fp) till miljö- och energiministern om svavelutsläppen på Kolahalvön:

Skogarna har utplånats, fiskarna har ändrat färg, lavarna har försvunnit och bären innehåller 500 gr mer nickel än normalt. Så beskrivs den pågående miljökatastrofen på Kolahalvön i sovjetisk press.

Enligt en forskningsrapport från finska skogsforskningsinstitutet i Rovaniemi är finska Lappland på väg mot en miljökatastrof orsakad av svavelutsläppen på Kolahalvön. Mätningar av skador från svavelnedfallet i mellersta finska Lappland som blev klara i augusti 1988 visade att hänglaven har minskat med 50–75 % under loppet av tio år. Rennäringen har drabbats av detta. Det kan ta minst tio år för hänglaven att återhämta sig. Svavelnedsläppen förväntas också slå hårt mot den finländska skogsindustrin och mot hela naturen i den lappländska vildmarken.

Det finns inga undersökningar som visar att försurningsnivån i Sverige har påverkats av industriutsläppen från Kolahalvön. En sådan effekt kan dock inte uteslutas. Luftföroreningar från Kolahalvön kan mycket väl bidra till försurningsläget i Sverige, men dessa effekter har alltså inte undersökts. Man kan på goda grunder befara att ett allvarligt miljöhot också vilar över våra värdefulla naturområden i norra Sverige som följd av de omfattande svavelutsläppen på Kolahalvön.

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att avvärja hoten mot miljön i Sverige med anledning av de omfattande svavelutsläppen på Kolahalvön?

1988/89:159 av *Lars Norberg* (mp) till miljö- och energiministern om användningen av fossila bränslen:

Vid en konferens om kol och kolanvändningsteknik i Södertälje den 26 oktober har Lennart Lundberg – t.f. chef för Vattenfall – uttalat att dagens kolanvändning för energiändamål på 3 megaton bör öka till 5–13 megaton.

Riksdagen har i sitt energipolitiska beslut våren 1988 uttalat att utsläppen av koloxid ej får öka. Vattenfall måste antingen utgå ifrån att annan användning av fossila bränslen radikalt måste minska, t.ex. genom en halvering av bil och lastbilstrafiken, eller också, vilket dess värre är mer troligt, struntar Vattenfall i den av riksdagen fastställda miljöpolitiken.

Prot. 1988/89:17
28 oktober 1988

Hur avser statsrådet förmå det statliga verket Vattenfall att agera i enlighet med av riksdagen fastställd energipolitik?

Meddelande om frågor

20 § Kammaren åtskildes kl. 12.16.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren